

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 Ljubljana, Naslov uprave: Nazorjeva 1/1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.
Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 501-26/1.
Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 8. JANUARJA 1971
LETO XXII. — ŠT. 1

PROSVETNI DELAVEC

TV 78905

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

S SEJE PREDSEDSTVA ZVEZE PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

»Kar bo zamujenega pri vzgoji danes, ne bomo mogli nadomestiti jutri«

Stacke, ki ga nenehno ponavljamo, postane domač in zveni kot pregovor. Ne moremo več brez teh vedno ponavljajočih, obrabljenih besed, ki so se sklenile v opozorilo, podčrtano že v kdo ve koliko zaprašenih zapisnikih. Pregovori pa so resnice, ki ne ganejo vsakogar.

Po petindvajsetih letih opozarjamo na zvišano življenjsko raven, prebiramo podatke, koliko modernih hiš, stanovanj in šol smo zgradili, se trudimo ob naštevanju vseh mogočih znamk uvoženih avtomobilov, zraven pa poslušamo tudi tako neljube številke, s kakršnimi nam postrežejo na primer na seji Zveze prijateljev mladine: da smo od dvesto tisoč predšolskih otrok sprejeli v vzgojno varstveno zavode le 10 % varovancev; da smo jeseni 1. 1970

zavrnili prošnje za sprejem 5.557 otrok; da so zmogljivosti vzgojnovarstvenih zavodov presežene za 30 do 40 %.

Ko smo v l. 1964 začeli ustanavljati oddelke podaljšanega bivanja, najbrž nismo slutili, da bo v njih po šestih letih komaj 4,4 % vseh šoloobveznih otrok (v 22 občinah nimajo niti enega oddelka), da bodo v šolskih kuhinjah pripravljali kosilo samo za 4 % slovenskih šolarjev in da bo odstotek osipa zaradi zane-

marjene skrbi za otroke dosegel številko 42,4 %.

Zdravniki ugotavljajo, da je zelo veliko otrok slabo hranjenih, na nerazvitost in telesne okvare opozarjajo pri šolskih zdravstvenih pregledih in v nabornih komisijah. Strokovnemu teamu v prehodnem mladinskem domu zagotovo ne manjka dela: kam usmeriti vse več neprilagojene mladine?

Vzgoja, varstvo, izobraževanje in stabilizacijski ukrepi. Vsa našeta področja so navajena odrekanj bolj kakor dotacij. Vsako leto, približno ob istem času poslušamo na sejah enako bojevit utemeljitve, prebiramo dolge izračune o porabljenem denarju in leto za letom se mo-

rajo sprijazniti s nekolikant „odlomljenim kosom“. Ponavljamo: negospodarnosti jim ne more očitati nihče. Tako tudi ne otroškemu varstvu. Za to področje ni bilo nikdar dovolj, kaj šele preveč denarja. Položaj varstva se je po l. 1967, ko smo sprejeli zakon o skupnostih otroškega varstva in financiranju nekaterih oblik otroškega varstva sicer nekoliko izboljšal, zato pa je tembolj gotovo, da sedanje prispevne stopnje za razširitev baze otroškega varstva ne bi smeli zniževati.

Seje predsedstva Zveze prijateljev mladine, ki je bila 18. decembra, se je udeležil tudi podpredsednik republiškega izvršnega sveta Vinko Hafner. Po-

»NA VIŽO KOKER EN LAŠKI MARŠ«

Boš, rod, ki bivaš tod, boš v duši čvrst? Po nas segajo dolgi prsti že od davnih dni. Unsere unvergessene Heimat, piše na spomeniku v Gradcu. V bron so zapisana imena Maribora, Celja, Ptuja in Brežic. Kaj bi, celo na trbiških stantih so pozabili slovensko. Nič več gospa, samo še signora. Prego, signora? Grazie. Si, si. „Ne morem več, gospod učitelj. Živci, srce. Ni lagat,“ piše Bevk, „srce, srce.“

Se kdaj zavemo, da smo za krepitev narodne zavesti napravili premalo? Kako doživljajo narodnost naši učenci, kako se je zavedamo sami? In kje se zrcali? V spoštovanju jezika? Žal ne. V razredu klatimo pogovorni jezik na najbližji meji narečja in hodimo po izvirnost v sosedov besednjak. Nema toga, pravimo.

Smo jim kako drugače vcepili ljubezen do naroda? Nam spominski dan te ali one zgodovinske osebnosti sploh kaj pomeni, če k sreči nismo slavist, da bi se morali po službeni dolžnosti ukvarjati s Prešernom, Cankarjem in... rad nad tvojo, hrabri Samo, črno bi pokleknil jama...

Vročje mlade glave — celo 13-letne — sanjajo o Nemčiji, Švedski, Ameriki. Tam vsaj zaslužiš, pravijo. ZA-SLUŽIŠ. Za kakšno ceno? O, danke, sehr gut. Pa čeprav je treba garati. Doma, DOMA ni nič!

Tudi z nami ni nič. V narodnostnem pogledu smo napravili premalo, če si to hočemo priznati ali ne. Še na tisti skromni proslavi za 29. november (in na vseh drugih) stojimo najraje med vrati, z dnevnikom v roki, popackani od krede in malo pred koncem se izmuznemo v zbornico. Tako, zdaj smo tri dni prosti.

Tisto zvončkanje okoli cone B nas ne bo spravilo s tira. Haben sie, ich brauche, eine Meter fein, gutes, für ein Kleid... Da bi nas vsaj kdo lopnil po ustih, kadar pačimo tuj jezik in se igramo svetovljanstva.

Aja, Prešeren. No ja, to je bilo v prejšnjem stoletju. Stirinajsta divizija. Neskončni sneg. Taki ljudje kot je bil Sarh. Že, ampak ni časa. Učence čaka sprejemni izpit iz... ne iz partizanskih storij.

Bog pomagaj vsem, ki so padli za domovino, mi bomo že kako prebili in kje ima v atomskem veku smisel misliti na to, kako bodo končali tile, ki so ta čas še v razredu!

Drugačno pesem zapojmo, je oznanjal Cankar. Carpe diem! Ne zamorjene, lepo vas prosim. Raje na vižo koker ta gmajn teh zaljubljenih pesmi. Narod bo zdržal! Ali pa kar na vižo koker en laški marš?

BERTA GOLOB

RAZGOVOR O OTROŠKEM VARSTVU

Po na novo sprejetem zakonu bo republika odslej pobirala za otroško varstvo le 1,35 % od osebnih dohodkov ter 1,2 % od pokojnin (dajatve od obrti in drugih dejavnosti ostanejo nespremenjene) — delež 0,45 % od osebnih dohodkov ter 0,40 % od pokojnin pa bodo po svoji preudarnosti predpisovale občine same. Članica izvršnega sveta SRS, tovarišica Zora Tomičeva pravi: „Občina je postala ne le osnovni nosilec skrbi za razvoj otroškega varstva, temveč tudi okvir, v katerem občani zadovoljujejo svoje potrebe, mobilizirajo in zbirajo sile in materialna sredstva za uresničevanje sprejetih programov — skratka, se zavestno odločajo za varstvo in vzgojo svojih otrok.“

Gotovo je med našimi šestdesetimi občinami dosti takšnih, ki bodo odslej, ko je predvsem od njih odvisno tako otroško varstvo kot tudi dnevno varstvo po šolah in splošna skrb za otroke, vložile v to dosti več denarja pa tudi prizadevnosti. Ni pa neutemeljena bojazen, da bodo nekatere občine storile še manj, kot je bilo doslej storjenega.

„Pritrditi moram, da v mnogih občinah nimamo organiziranih samostojnih skupnosti otroškega varstva, temveč spada varstvo k šolam. Računamo na zavzetost in predanost prosvetnih delavcev za naše otroke — ne le tiste ure v šoli, pač pa tudi v predšolski dobi in v prostem

času. Tudi sami bodo razmislili, če morda le ne bi bilo dobro, da bi v vsaki občini obstajala skupnost otroškega varstva, katere skrb — tako po denarni plati kot tudi po uresničevanju načrtov — bo v prvi vrsti varstvo otrok,“ pravi Zora Tomičeva.

Same skupnosti otroškega varstva seveda še niso zagotovile za res urejeno varstvo otrok. V revnejših predelih, kjer ni razvite industrije, tudi najlepše besede in najbolj vnete misli ne morejo roditi uspehov. Rečeno je, da bo republika od svojega deleža (ki je sicer namenjen za otroške dodatke, opremo novorojenčkov in druge stalne dajatve) prispevala za ureditev razmer najpotrebnejših. Torej je le važno, da so v občinskih skupščinah po posameznih krajih in po šolah ljudje, ki se bodo z vso vmeno zavzeli za varstvo otrok.

Po dveh straneh so pomembni prosvetni delavci pri organiziranju in razvijanju varstva otrok: kot spodbudniki v svojem kraju, v občini, da se občani odločijo za čim večji prispevek za otroško varstvo, po drugi strani pa kot organizatorji, ki bodo v primeru resnične finančne nemoči občine znali vztrajati pri razvijanju otroškega varstva ter se obrniti po pomoč na pristojne forume. Vloga prosvetnih delavcev je v sedanji obliki urejanja otroškega varstva izredno pomembna.

NEŽA MAURER

Odigral je svojo poslednjo vlogo

(OB SMRTI STANETA SEVERJA)

Bil je velik učitelj.

In preden se je za vedno poslovil od nas, se je razdal ves in do konca tistim, ki so naše najdražje: otrokom, mladini; daleč od mrzle, meglene Ljubljane, v prijazni, topli pohorski vasi sredi šumečih gozdov in v bližini naše severne meje... Tam je odigral poslednjo vlogo: govoril je šolarjem in učiteljem in prostim pohorskim ljudem, ki so poslušali iz njegovih ust našo prelepo materinščino in se opajali ob njegovi umetniški besedi. Da, njegovi besedi, ki bo nam vsem, ki smo ga poznali, poslušali, gledali, občudovali njegov genij, ostala nepozabna iz vseh njegovih velikih vlog v drami, filmu, radiu, televiziji in osebnih srečanjih! In ki so potem prvi zajokali ob njegovem nenadnem odhodu, ki so mu prvi okrasili z živim pohorskim zelenjem njegov prvi pokoj, potem ko mu je prijatelj in šolski

tovariš — učitelj za vedno zatnil tiste čudovite žive oči, s katerimi je ob spremstvu svoje nepozabne besede tolikokrat prodiral v naša srca. To je bil odhod velikega umetnika!

Bil je velik učitelj. Njegovo mesto sicer ni bilo v mali učilnici v šolskem razredu, marveč na deskah življenja: pred ogromnimi množicami je nastopil učitelj Jerman in govoril o hlapcih... Njegova beseda v nešteti vlogah in nastopih je dvignila samozavest ponižanih in razžaljenih. Gledali smo plemenitost in zlobo, dobro in zlo, lepo in nelepo in se učili ob vsaki njegovi besedi in izrazu so vražiti zlo in ljubiti dobro, sprejemati plemenitost in zavračati vse tisto, kar je za pojem človeka nevedno in žalostno. In takšni smo bili tudi v njegovih tegobah in grenkobi na njegovi strani!

Bil je velik bojevnik. Z velikim zanimanjem smo brali njegove globoke razprave o težkih problemih ljubljanske Drame in tako rekoč vse slovenske drame, v katerih se je izkazal kot brezkompromisen, načelen bojevnik za dobro stvar in kakovost umetnosti. Iz njegovih besed smo sklepali, da ni pričakovati rešitve; besede in misli je prepustil pravičnosti zgodovine. Zbolela nas je cinična pripomba nanj o „vrhu amaterizma“, kakor da je mogoče kupiti genialnost z diplomom, ter poniglava „jesenska epistola“ z aluzijo na starost; on pa je šel ponosno svojo pot kakor karavana prek puščave...

Kot velik slovenski umetnik, velik učitelj in velik bojevnik nam bo ostal v nepozabnem spominu, in tudi kot dober človek, ki bi dal vse za dobro svojega naroda!

ALBIN PODJAVORŠEK

(Nadaljevanje na 3. strani)

S SEJE PREDSEDSTVA RO SINDIKATA DELAVCEV
DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE

Materialnega položaja šol nihče ne rešuje načrtno

O tem, kakšen je najnovejši položaj šolstva za leto 1971 — v zvezi s stabilizacijskimi ukrepi oziroma v zvezi s predvideno ekonomsko politiko v tem letu — so govorili na seji tudi člani predsedstva republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Dalj časa so se v razpravi pomudili ob znanem dejstvu, da je slovenski izvršni svet predvidel za potrebe republiške izobraževalne skupnosti za leto 1971 le 682 milijonov, oziroma 20 milijonov manj kot je predlagala republiška izobraževalna skupnost.

Podoba je, da sedanji predlog „na zunaj“ sploh ni tako slab, saj pomeni v očeh gospodarstvenikov 21 % denarja več, kot pa ga je imela republiška izobraževalna skupnost lani. Ta številka pa postavlja šolstvo — v primerjavi z drugimi področji — v razmeroma ugoden položaj, v resnici pa še zdaleč ni tako hvaljevredna. Navdušenje mine že ob dejstvu, da so v njej zajeti odstotki, obvezno prenesenih sredstev iz lanskega leta. Kaj bo mogoče s tem denarjem storiti, pa je bilo jasno povedano že na skupni seji skupščine republiške izobraževalne skupnosti in predsedstva republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti.

Izvršni svet predvideva povečanje osebnih dohodkov za delavce družbenih dejavnosti — od 13 do 16 % — potemtakem so odstotki, zapisani v Katalogu — (18 do 19 %) kar se da optimistični. Že sedaj pa trde, da so ti podatki vnesli „nemir“ v marsikateri šolski kolektiv, saj je jasno, da osebni dohodkov ne bo mogoče dvigniti za tolikšen odstotek.

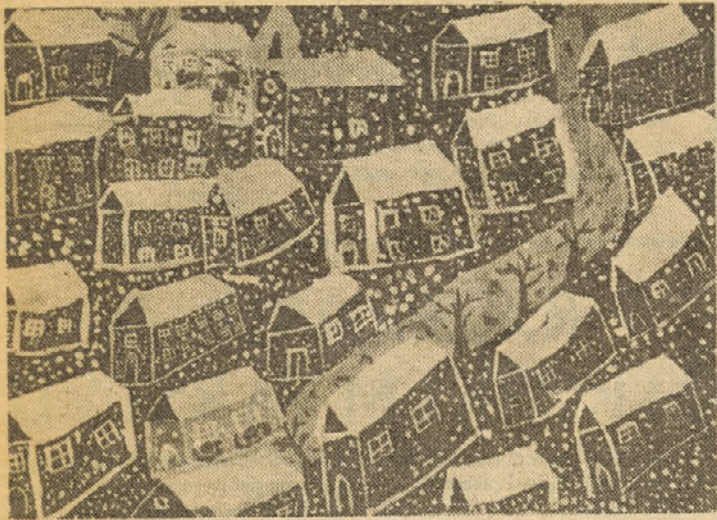
Na kadrovske in materialne težave v šolah je opozoril na tej

seji ing. Jože Suvorov. Opozoril je, da premalo poznamo materialni položaj naših srednjih, strokovnih šol in gimnazij. Odstotek, predviden za materialne izdatke v teh šolah, pa je odločno premajhen. Tudi za pedagoški poklic je vse manj zanimanja: težko dobimo matematike, fizike, predavatelje za strokovne predmete. Skratka, kadrovski problem je povsem zanemarljiv. Ljudje iz prosvetne službe se zaposlujejo v gospodarskih organizacijah. Zakaj tudi ne? Pred prosvetne delavce postavljamo vedno večje zahteve po strokovnosti, njihovo delo pa vrednotimo mnogo manj kot delo inženirjev v podjetju. Prav delo prosvetnega delavca pa je pod nenehnim nadzorom: učencev, staršev in vseh družbenih dejavnikov. Vsi sedanji ukrepi pa negirajo zakon o srednjem šolstvu ter že veljavne izvršilne predpise.

Resnica je, da materialnega položaja šol nihče ne rešuje načrtno. Namesto da bi rešili ta problem po poti verifikacije, ga rešujemo po delcih, kot pač nanesemo...

To ugotavljanje ne pomeni popuščanja, neborbenosti. Že sedaj pa je jasno, da predvidevanj, zapisanih v Katalogu 2, letos prav gotovo ne bomo dosegli. Glede na denar, kolikor ga je namenil republiški izobraževalni skupnosti izvršni svet, pa je gotovo, da bodo v zbornicah še vedno pogostejše govorili o plačah kot o pedagoškem delu. Ob koncu razprave je tajnik RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slavko Grčar dejal: — Ni ukrepa, ki bi pomenil odstop od zahtev, zapisanih v Katalogu. Upravičene so, drugo pa je, kdaj jih bomo mogli povsem uresničiti.

M. K.

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

Matematični aksiom po pedagoško

Še vedno znam na pamet matematične aksiome, med katerimi se mi zdi posebno zanimiv tisti, ki pravi, da enako, obdelano na enak način, da spet enako.

To matematično resnico sem zmeraj doživljal kot vodilno merilo za pedagoško pravičnost. V zadnjem času pa se mi je v konkretnem primeru prikazala tako izkrivljena kot popačena podoba v konkavnem ali konveksnem zrcalu. Izmalicičena se mi je zarila v zavest in se noče umakniti.

NA PEDAGOŠKI AKADEMIJI:

Profesor izredni slušateljci na izpitu, ki ga opravlja že tretjič in se ji zatika, ker je ugotovila, da je že spet do roba in čez obložen s slabo voljo:

- No, Rutarjeva, ali bo že kaj? Če ne znaš, kar povej, ker niram časa, da bi ga zapravljala za tvoj molk. — Si prišla na slepo srečo, a?
- Ne, tovariš profesor, tri mesece sem se trdo pripravljala samo za ta izpit. Sicer nam pa tega gradiva nikoli niste predavali...
- Kaj? Da nisem predaval — tega si ne dovolim reči!
- Res niste, saj nisem še zamudila niti enega predavanja.
- Torej mi očitaš laž?
- Tega ne, — le to, da sem to težko snov morala preštudirati sama iz vaših knjig.
- In kaj zato? Mar nisem pisal dovolj logično in stvarno? Si pač preneurna za študij. Kaj sploh rinejo idioti na akademijo? Koliko časa si pa že učiteljica?
- Deset let...

SEDEM DESET let

Poslušajte me, tudi jaz govorim!

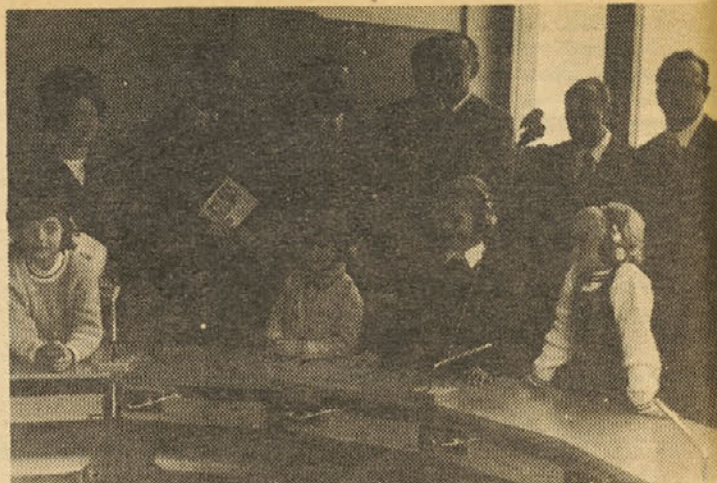
V oddelku je osem otrok od štiri do pet let. Živijo pri rejnikih. Avtobus jih vsako jutro pobira in po končanem pouku spet razvaža na domove. Predšolski oddelki zdravih otrok predstavljajo igrajoče skupine — slušno prizadeti otroci pa se učijo najvažnejšega, kar jim je potrebno za vstop med ljudi: učijo se govoriti.

Mala Jožica našteva — počasi, s poudarkom in premišljeno: „Tomaž piše, papa, leži, lula, kaka.“ Poslušamo jo in jo razumemo. Kakšen uspeh! S pomočjo skupinskih slušnih amplifikatorjev dosegajo učitelji presenetljive rezultate. Z vztrajnimi vajami si otroci pridobijo izgovorjavo, ki jih zbliža z ljudmi, ki slišijo.

Dne 22. decembra je bila v Zavodu za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani velika slovesnost: 70-letnica obstoja. Povabljeni so bili družbenopolitični delavci: članica sveta federacije Lidija Šentjura, članica izvršnega sveta Zora Tomič, direktor republiškega zavoda za šolstvo Boris Lipužič, zastopnik sekretariata za prosveto in kulturo Mile Budič, zastopnik republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo Tone Brejč, predstavnik republiške izobraževalne skupnosti Zore Janez, predstavnik društva defekto-logov SFRJ dr. Ljubomir Savič, prišli so gojenci zavoda za glu-honemo mladino s svojim ravnateljem, prišli so upokojeni pedago-gi, ki so učili na zavodu, in drugi gostje. S tem naštevanjem želim povedati, kako pomemben je zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadete mladine, pomemben za vso Slovenijo. Takole piše v publikaciji, ki jo je zavod izdal ob 70-letnici: „V teh prostorih začne duševna rast neobogljene-ga malčka, katerega izkušeni strokovnjaki pripeljejo prek igre v predšolskih oddelkih, učenja v osnovni šoli do poklicne usposobitve v poklicni šoli in učnih delavnicah, ter ga končno kot rehabilitirano osebnost vključujejo v družbeno življenje, v katerem se počuti kot enako-

praven član z drugimi vrstniki. Prav to pa je tisto, na kar polaga zavod posebno pozornost.“ Zavod odpravlja pri slušno in govorno prizadetih muko izobčenja — hkrati pa jih usposablja, da si lahko sami služijo kruh kot vsi zdravi ljudje, da sami odgovarjajo za svoje življenje in da lahko sledijo svojim željam. Veliko potrpežljivosti je treba pri poučevanju — to smo videli ob ogledu predšolskih oddelkov kot tudi v razredih zavodske osnovne šole. Velika pa je tudi predanost otrok, katerim učitelji z umetnostjo govora odprejo vrata v življenje. Ogledali smo si njihove izdelke, ki so lepi, domiselni in dovršeni. Sad potrpežljivega ročnega dela. Presenetile pa so nas ritmične vaje predšolskih dekl-kic, ki so hkrati z izvajanjem gibov ponavljale besede. Presenetila nas je prireditev, na kateri so slušno prizadeti dekl-mirali, odigrali prizore in celo zaplesali — četudi smo plesno glasbo pravzaprav res slišali samo obiskovalci. „Gojencem ne odrekamo nastopanja, celo spodbujamo jih! Kaj bi jih zapirali v njihov ozek svet! Vsakega nekaj morajo spoznati, da si bodo lahko izbrali svojo pot,“ pravijo njihovi vzgojitelji in učitelji.

Bili smo pri predmetnem pouku v 6. razredu. O zabah so pripovedovali — v skupih besedah so povedali mnogo več, kot smo od njih pričakovali mi, ki smo jih prišli po naključju poslušat. Odgovarjali so hitro, odgledovali so vprašanja s profesorčinih ust. Govor učencev je bil razumljiv — vendar včasih slabši, površnejši kot predšolskih otrok. „Za šolske otroke ne moremo nabaviti slušnih amplifikatorjev za individualni slušni trening. Denarja ni. Nihče ne financira individualnega usposabljanja šolskih otrok. Govor ne napreduje — včasih celo zaostaja. Za predšolske otroke plačujejo slušni trening in dragocene aparate komunalni zavodi za socialno zavarovanje. „Tako so nam povedali v zavodu. Vedno in povsod je isto: pomanjkanje de-

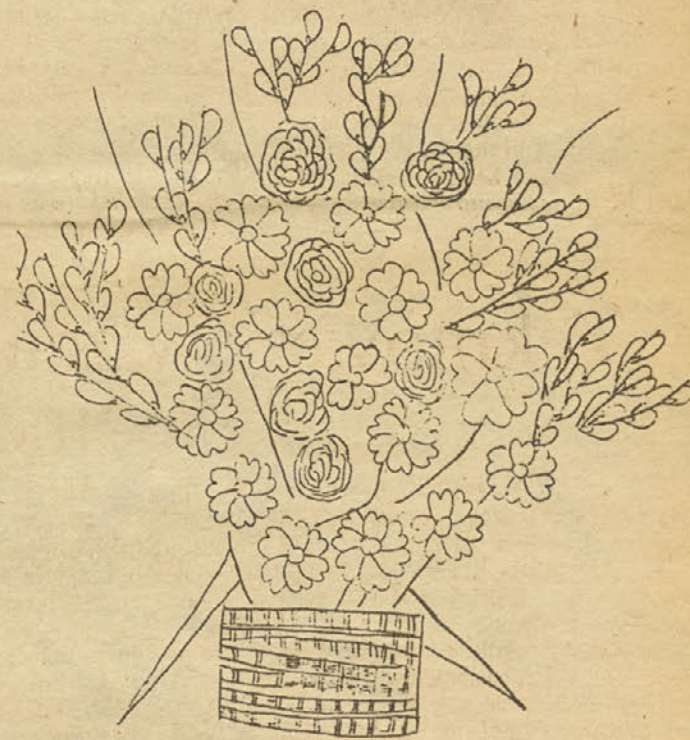
Ob sedemdesetletnici zavoda so gostje šli tudi v razrede in prisluhnili pouku. Na sliki predšolska skupina z individualnimi slušnimi amplifikatorji, prva z desne je živahna Jožica

narja. Zato skoraj pri nobenem načrtu ne pridemo do konca. Sredi poti obstanemo kot voz, ki se mu je strlo kolo. Je to štednja, krivica ali revščina naše družbe?

Na slavnostni prireditvi ob obletnici je Zora Tomič direktorju dr. Stanetu Zaletelu izročila Red zasluge za narod s srebrnimi žarki, s katerim je zavod odlikoval predsednik Tito. Odlikovanje Red dela s srebrnim vencem pa so prejeli: Stanko Kavčič, ravnatelj poklicne šole, Vika Krošelj, tajnica osnovne organizacije zveze gluhih v Ljubljani in Franc Setnikar, tor-bar, aktivni član samoupravne družbe v delavnicah zavoda za slušno in govorno prizadete v Ljubljani. Slavljenecem so poklonili tudi cvetje; v besedah so slavili prizadevnost pedagogov ter delavnost in vztrajnost gojencev.

In naša želja ob tej obletnici? Da bi skoraj napočil čas, ko bi vsi slušno in govorno prizadeti otroci lahko popravili krivico narave ter se priučili govoriti v sodobno urejenih in opremljenih zavodih — v tako lepih, kot je novi zavod v Ljubljani. Od časa je odvisna izpolnitev te želje? Od denarja. Od koga je odvisen denar? Živimo kot junaki v pravljicah: z velikimi načrti, velikimi upi, s sposobnostmi, znanjem in trdnostjo — toda za vsakim ovinkom nas čaka zmaj — POMA-MANJKANJE DENARJA. Zavod za usposabljanje slušno in govorno prizadetih dela letos sedemdeseto leto. Proti pomanjkanju denarja se borimo z iznajdljivostjo, idealizmom in ljubeznijo do prizadetih otrok. Iskrene čestitke ob obletnici!

NEŽA MAURER

Risba učenke 7. razreda Zavoda

— Deset let, pa taka duševna reva! Kaj boš pa počela na predmetni stopnji, ko še za nižjo nisi dovolj brihtna? Pojdi za negovalko — dojenčkom boš že znala ritke brisati...

— Zaključni in strokovni izpit imam! Tikati me pa tudi ni treba, — nisem več zelenka po maturi. Poročena sem in mati dveh otrok...

— Ti me boš učila odnosov do študentov? — Sva že opravila, na svidenje!

Požrla je gnev in solze, spotoma pa premišljevala, kako krivično je, da „bogovom“ na akademskih stolkih nihče ne upa skriviti lasu. Če hoče na izpitu vsaj četrtič uspeti, si bo morala stopiti na jezik, in to jo bo stalo več kakor stotine prečutih ur ob skriptih...

NA OSNOVNOŠOLSKI „UNIVERZI“:

Učiteljica Rutarjeva pri uri geometrije preverja znanje iz poznavanja kotov. Na tabli je obešena maketna ura, pred njo pa stoji najargatnejši učenec v razredu.

— Kazalca sta usmerjena na devet in dvanaest? Kakšen kot oblikujeta?

— Polni kot...
— Ne — pravi! — Urni kazalec pomaknem na šestico. Kakšen kot oklepata?

— Saj ga ni!

— Pa je, iztegnjeni! — Zdaj pa mi naredi iz tega polni kot.

Spet je prestavil kazalca na devet in dvanaest.

— Kaj nista danes že rekla, da je to pravi? In že zadnjič smo to prežvekovali. Nisi pazil, kajne?

— Me ne zanima!

— Kaj te pa zanima, če smem vprašati?

— „Fusbal“ pa kino pa žvečilni pa „fajn“ stripi...

To je bil prav tisti paglavec, ki je pred kratkim razširil o nji najogabnejšo izmišljotino. Videl jo je, da je prišla iz pisarne zardelih oči in on je z užitkom „ugotovil“, da se je dala ravnateljici — posiliti... (V resnici je bila potirta, ker ni še dobila kredita za gradnjo stanovanj.) Tedaj so poklicali očeta v šolo, a se ni odzval.

Čudna asociacija med tistim natočevanjem, doživetjem na akademiji in to aroganco je zgnutila v njenem srcu tolikšno stisko, da je nepremagljivo bruhalo iz nje: Pojdi, idiot predrzni...

— Hvala, enako! se je zarežal fant in se izzivalno odmajal v klop kot da jo pozivlje na dvboj.

Zaradi tega „idiot“ pa se je fantov oče nepovabljen pojavil v šoli, in sicer pri ravnateljcu, pred katerim je morala učiteljica priznati, da je rabila nepedagoški izraz, ki je v nasprotju z načeli razvijanja mlade osebnosti...

Se vam ne zdi, da je (vsaj v tem primeru) aksiom anomalno propadel? In še to: ali je potreben komentar k parodičnemu naslovu drugega dela tega feljtona? Menda ne, če se spomnimo, da so odnosi med učitelji in učenci na akademski stopnji včasih takšni, kakršni so bili nekoč možni na osnovni, tu pa že večinoma takšni, kakršni so ustoličeni na univerzah. — Ali pa se je nemara tudi na področje vzgoje vtihotapila dekadetna manira, ki k antilogiki uvršča tudi antikulturo...

P. S.: Kakršnakoli aluzija na konkretne osebe bi bila zgolj naključje!

JANEZ LAMPIČ

Dopisujte nam s šol!

Vsaka šola je enako pomembna za svoje okolje. Ali deluje res uspešno ali ima pri svojem delu pomoč okolice — ali pa se mora bojevati s težavami, vse to ni samo njen privatni uspeh in njen privatni problem. Zanima tudi druge prosvetne delavce, saj delamo navsezadnje vsi za isti cilj: da bi čimveč naučili mladino in da bi jo čim boljše vzgojili. Uspehi ene šole lahko dvignejo delovno vna-mo druge; težave ene šole pa je mogoče olajšati s pomočjo skupnosti. Zato dopisujte v svoj list PROSVETNI DELAVEC!

Naš list v prodaji v Ljubljani

List PROSVETNI DELAVEC lahko kupijo tisti, ki še niso na ročniki, pa bodo morda postali, ko si bodo ogledali eno ali dve številki, v Ljubljani v knjigarni MLADINSKE KNJIGE, Titova cesta št. 3, v I. nadstropju.

OB RAZSTAVI V PREHODNEM MLADINSKEM
DOMU V JARŠAH

Umetnost v predmestju

Kdor si je ogledal razstavo likov v lesu in onih izdelanih iz penastega betona v preurejeni sprejemni sobi Prehodnega mladinskega doma v Jaršah, ne bo vseprek trdil, da je to velika umetnost. Tu so bili razstavljeni izdelki gojencev, ki preživijo v tem domu določen čas, se učijo, vzgajajo — v času samostojnih zaposlitev (od 8. do 12. ure) pa nekateri od njih z dleti in kladivi obdelujejo les, drugi klešejo penasti beton, tretji varijo iz železa manjše in večje figure.

„Tako gledamo, da uporabljamo čim cenejši material, najraje kar odpadne snovi, ki jih dobimo na gradbiščih. Tako ne obremenjujemo proračuna,“ pravi tovariš Milan JERAS, ki je že šest let vzgojitelj v domu —

in hkrati tudi vodja hitro se menjajoče skupine, ki dolbe les in kleše beton. Delajo v preprosti delavnici poleg garaže. Lahko bi ji rekli revna — a tisto, kar gojenci najnujnejše potrebujejo za svoje delo, je vendarle najti v njej. In tudi ogrevati jo je mogoče. Gojenci, ki imajo nekaj veselja in nadarjenosti, lahko tudi v takem okolju marsikaj naredijo. Dokaz je razstava.

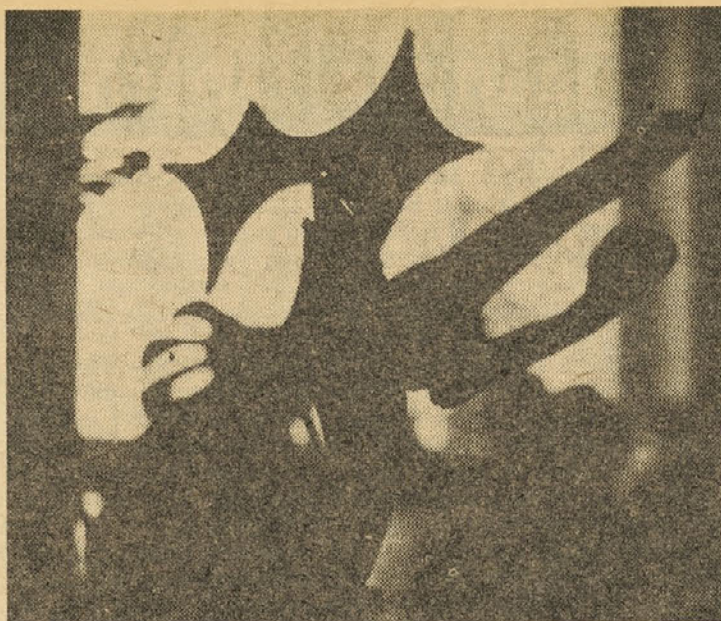
Odpri so jo v počastitev dneva republike. Vso sprejemnico so prevlekli s temnim blagom in jo tako spremenili v nekaj velik pano. Na njem so lepo odsevale lesene skulpture — tonirane s kredo v različnih barvah in nato prevlečene z lakom, so dobile nekaj nadih starinskega.

V les vdolbeni „Vračič“, „Ribič“, „Žene“ — zanimivih, včasih malce boleznih potez, so vsak zase predstavljali lep primer skrbne in spretno, celo izredne obdelave; vsi skupaj pa so v razstavnem prostoru učinkovali pretresljivo. Dolgi plohi ob steni, katerega grče in raze so se naravno vključile v fizionomijo izdolbenih obrazov, je tako preustvarjen dobil naslov „LSD“. Obrazi dokazujejo, da je tisti, ki jih je dolbel, poznal — če že ne na lastni koži, pa v svojih zbeganih iskanjih — posledice „LSD“.

Kdor si je ogledal razstavo v Prehodnem mladinskem domu v Jaršah pri Ljubljani, bo odšel globoko prevzet. Torej je to vendarle umetnost? Umetnost je doseči, da mladinci, ki pridejo v Prehodni dom s kaj različnih stranpoti življenja in bivajo tu le krajši čas, izrazijo vsaj del svoje duševnosti, porabijo vsaj del svojih moči in hotenj za to, da poskusijo oblikovati nekaj lepega, pretresljivega. Razstava dokazuje, da nekaterim to tudi uspe. NEŽA MAURER

V les izdolbeni figuri dveh žena. Na fotografiji žal ni vidna tonska ubranost barv. Večjo je izdelal šestnajstletni Stanko Pivec, manjšo pa Primož Krže, ki dela dosti in mu ne manjka nadarjenosti

Sredi razstavnega prostora je velik železen petelin: za kljun ima kramp in roža na glavi je velik kos odpadnega železa

Sedemnajstletni Primož Krže s svojimi „Ribiči“: takšni so, kot bi se utrujeni vračali z dela, a s sabo nosijo le dve ribi

Tekmovanje v znanju in »Vesela šola« Pionirskega lista

Pionirski list že četrto leto objavlja VESELO ŠOLO, zabavno-poučno gradivo za učence 3., 4., 5., 6., 7. in 8. razredov osnovne šole. VESELA ŠOLA temelji na spoznanjih sodobne pedagogike, didaktike in metodike in je tesno naslonjena na učni načrt osnovne šole. Številni pedagogi so potrdili njeno vrednost s tem, da so jo aktivno vključili v pouk na najrazličnejše načine.

Ker je osnovni metodološki problem VESELE ŠOLE naloga objektivnega tipa, se je kmalu porodila misel, da bi v reševanju teh nalog tudi tekmovali. Tako je nastalo TEKMOVANJE V ZNANJU IZ VESELE ŠOLE, ki ga je Pionirski list prvič priredil v lanskem šolskem letu 1969/70. Zajelo je 10.000 otrok na 100 šolah po Sloveniji. To je bil dokaz o pomembnosti in vrednosti VESELE ŠOLE in TEKMOVANJA V ZNANJU. Zato ni čudno, če je republiški odbor Jugoslovanskih pionirskih iger v igr 1970–1972 z naslovom „Tisoč radosti“ vklju-

čil tudi VESELO ŠOLO in TEKMOVANJE V ZNANJU, saj se vsebinsko posrečeno vključuje v igre, razen tega pa zagotavlja zares množično udeležbo otrok.

Odveč je govoriti o pomenu podobnih tekmovalij kot je TEKMOVANJE V ZNANJU iz VESELE ŠOLE. Testiranje z nalogami objektivnega tipa v zadnjem času v šolah vse bolj uporabljajo in Zavod za šolstvo SRS pripravlja enotne teste znanja za vso Slovenijo. Dejstvo, da je v lanskem tekmovalju v znanju sodelovalo 10.000 otrok iz vse Slovenije, pa potrjuje ne le kakovost in priljubljenost tekmovalja, temveč tudi to, da je odlična priprava učencev na testiranje, ki ga uvaja Zavod za šolstvo. Tekmovanje v znanju iz VESELE ŠOLE Pionirskega lista je tako še en prispevek k sodobnemu pouku na slovenskih osnovnih šolah.

RAZREDNO TEKMOVANJE
Prva stopnja tekmovalja za-

jema največje število tekmovalcev. V njej sodelujejo prav vsi prijavljeni učenci. Tekmujejo za naslove razrednih prvakov. Prvak razreda je tisti, ki zbere največ točk, in sicer samo eden. Če imata dva ali več tekmovalcev isto število točk, jih komisija pokliče na dodatno tekmovalje. V ta namen ima komisija v rezervi nekaj vprašalnikov z dodatnimi vprašanji. To velja za vse stopnje.

ŠOLSKO TEKMOVANJE

Za prvaka šole lahko tekmuje v posameznem razredu od 4 do 18 učencev. Izberemo jih po posebnem ključu iz vseh vzporednic, ki so tekmovalce.

OBČINSKO TEKMOVANJE

V občinsko tekmovalje se uvrstijo načeloma samo prvaki šol. Če pa v kateri občini tekmuje majhno število šol, velja za udeležbo spet poseben ključ.

PODROČNO TEKMOVANJE
Slovenija je za tekmovalje v

znanju razdeljena na devet območij — to so območja enot Zavoda za šolstvo SRS. Na območna prvenstva se lahko uvrste načeloma samo občinski prvaki. Tudi tu velja poseben ključ, glede na to, koliko občin tekmuje na območju.

REPUBLIŠKO TEKMOVANJE

Na republiško tekmovalje se lahko uvrste samo območni prvaki. Tako jih za vsak razred tekmuje 9, ker je devet območij.

KAKO BO POTEKALO TEKMOVANJE

S tekmovaljem bomo začeli februarja, ko bo na vrsti I. stopnja. Druga stopnja bo marca, tretja aprila, četrta in peta pa maja.

Vprašalniki I. stopnje bodo zajemali snov vse letošnje VESELE ŠOLE, ki bo objavljena do februarja. Zato je važno, da tekmovalci sproti spremljajo VESELO ŠOLO v listu. Vprašalniki naslednjih stopenj pa bodo vključevali še snov, ki bo izhajala med eno in drugo stopnjo.

Pionirski list jamči za strokovnost vprašanj, ki jih sestavljajo ugledni strokovnjaki, ki pišejo prispevke za VESELO ŠOLO, pregledali pa jih bodo številni pedagogi posameznih strok.

Tekmovanje mora biti po vsej Sloveniji isti dan.

Poverjeniki na šolah bodo dobili po pošti zavoje z vprašalniki dan ali dva pred tekmovaljem. Odpreti jih morajo šole na dan tekmovalja. V zavoju bodo tudi vsa navodila za tekmovalje.

Test bo pismen in ga bo treba opravljati brez vsakršnih pripomočkov. Tekmovalce potrebuje le svinčnik in radirko.

Otroci so najboljši ljudje.

Vzgajajmo jih, da bodo ostali čistega značaja in čistih rok.

Smisel življenja naj jim bo delo.

Delo je edino zdravilo zoper strah pred skupnim ali posameznim koncem človeka.

Naučimo jih ljubiti delo.

Delo, ki ga opravljamo z ljubeznijo, je umetnost, je višek človekove vrednosti.

Človek je navadno kritičen in nezadovoljen z drugimi — naj bo kritičen in nezadovoljen tudi do sebe, do svojega dela.

Vsako delo je vedno mogoče opraviti še bolje.

Naj nam bo dobro opravljeno delo — ne pa brezglavo hlepanje po denarju — življenjsko vodilo!

»Zeleni bregovi detinjstva«

Naslov „Zeleni bregovi detinjstva“ nosi zbirka najnovejših srbskih pesmi za otroke in mladino. V njej so zastopani tudi nam že znani in priljubljeni avtorji (Desanka Maksimović, Branko Ćopić, Dušan Radović in drugi), nekaj pa je mladih, ki s svojo svežo pesmijo šele vstopajo v svet otrok in ga lepšajo. Knjigo je uredil Vladimir Milarić, izdal pa Novi Sad — Zmajevе dečje igre i Kulturni centar.

Takšna knjiga je dober učni pripomoček v srbskih šolah — poživila pa bo tudi naše ure srbskega in hrvaškega jezika.

Prosvetni delavci — berite svoj list dopisujte vanj in razširjajte ga!

Zveza prijateljev mladine Slovenije — Zveza pionirjev Slovenije in Delovni odbor za postavitev šole — spomenika NOB v Cerknem razpisujejo

Tekmovanje za kipec »Onemele puške«

V tekmovalje so vključeni vsi pionirski odredi — osnovne šole v Sloveniji, ki že sodelujejo v akciji za zbiranje denarnih sredstev za postavitev šole — spomenika narodnoosvobodilnega boja v Cerknem. Vsi pionirji že zbirajo šolski dinar s prodajo značk — po osnutku slikarja Božidarja Jakca, razglednic bolnišnice „Franje“ po podobi slikarja Doreta Klemenčiča ter znamkic s partizanskimi motivi znanih slikarjev: „Porušeno ognjišče“ Božidarja Jakca, „Kolona z ranjenci“ Alenke Gerlovičeve, „Kolona v snegu“ Iveta Subica, „Junaki“ Nikolaja Pirnata in „Kurir“ Franceta Miheliča. Prodaja značk, razglednic in znamkic teče še dalje.

Vsi pionirji pa se v akcijo vključijo še s posebnim delovnim programom: s kulturnimi prireditvami — gledališkimi in lutkovnimi igrami, ki jih uprizarajo namensko za šolo v Cerknem, kar naj tudi vnaprej objavijo; prav tako s posebnimi koncerti, razstavami svojih najraznovrstnejših izdelkov, hkrati pa tudi z zbiranjem odpadnega materiala (papir, krpe, steklenice) ter še z drugo, njim primerno dejavnostjo.

Deset najboljših pionirskih odredov v Sloveniji bomo nagradili s kipec „Onemele puške“, ki je narejen po osnutku kiparja Stojana Batiča. Najboljši odredi v vsaki občini pa bodo prejeli še posebna priznanja — diplome po osnutku slikarja Vladimirja Lakoviča.

Akcija traja do leta 1972. Vsi pionirski odredi — osnovne šole naj pošljejo do 1. februarja 1971 delovne načrte občinskim zvezam prijateljev mladine. Prvo poročilo o akciji pošljite do 30. junija 1971 in ob zaključku akcije 1972 zaključno poročilo. Na osnovi delovnih načrtov in poročil bo posebna žirija izbrala najboljše pionirske odrede — osnovne šole za največja priznanja. Pri tem bo upoštevala tudi posebne pogoje (različno število učencev, prizadevnost, iznajdljivost itd. pionirjev) ob končnem uspehu akcije.

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE
— ZVEZA PIONIRJEV SLOVENIJE
DELOVNI ODBOR ZA POSTAVITEV ŠOLE
— SPOMENIKA NOB V CERKNEM

Kar bo zamujenega

(Nadaljevanje s 1. strani)

predlagali spremembo zakona o stopnjah prispevkov za otroško varstvo v l. 1971 tako, da bi morale občine sprejeti najmanj 0,45 %. Le tako bi namreč obdržali vsaj dosedanje stopnje in s tem dosedanje zmogljivost skladov otroškega varstva.

Menili so, da je treba okrepiti družbeno-politično akcijo za pridobitev dodatnih sredstev iz vseh mogočih virov. Pomemben vir dodatnih sredstev so na primer skladi skupne porabe delovnih organizacij: njihova učinkovitost bi se v prid otroškega varstva lahko povečala, če bi sredstva iz teh skladov, namenjena otrokom, oprostil davčnih obveznosti. Z zakonom o bankah in kreditih v zvezi z investicijami in stanovanjsko gradnjo naj bi uredili vprašanje

participacije stanovanjske izgradnje, hkrati pa gradili potrebne družbene objekte za otroke ter obenem s stanovanjsko in drugo gradnjo zagotovili denar za nujno potrebne otroške ustanove. Pravijo, da bi tudi skladi za vzgojo in izobraževanje lahko storili več za otroško varstvo. Prvi pogoj v sedanjem položaju pa je, da denar, namenjen za to področje, ne bi smel biti zapisan pod B programom. Poudarjajo, da bi morali tudi za otroško varstvo zadolženi organi, ki delujejo pri temeljnih izobraževalnih skupnostih, jemati svoje naloge bolj odgovorno in jih bolj zavzeto reševati. Prizadevanja za stabilizacijo bi morala biti torej tudi prizadevanja za to, da bi dobili vsi otroci ustrezno varstvo, vzgojo in izobrazbo.

MARJANA KUNEJ

S finalnega tekmovalja v znanju iz „Vesela šola“ v Festivalni dvorani maja 1970

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

Bogata žetev »Prešernove družbe«

Poleg koledarja za 1971. leto je Prešernova družba pripravila za naročnike še dr. M. Mikuža „Zgodovino slovenskega osvobodilnega boja“, R. in B. Janhube „Družabne igre“, iz leposlovja pa Finžgarjevo „Prerokovano“, Leopolda Suhodolčana „Sledovi molčečih“ in Pavla Zidarja „Pišem knjigo“, iz angleščine pa smo dobili prvi prevod D. H. Lawrencea „IZGUBLJENKA“. Torej od domače klasične do sodobnega pisanja, pa tudi prevod D. H. Lawrencea kaže na premissijo noviteto.

KOLEDARSKI DELEŽ izpolnjujejo grafike Karla Zelenka in predstavljajo širokemu krogu enega izmed značilnih sodobnikov, ki je po vsebini in povezanosti neposredno razumljiv tudi takim, ki jim sicer ni blizu grafična umetnost. Marsikje bo bralec našel aktualni akcent in sodobnega življenja. Zelenku tudi ne manjka humorja, ki pa je ponavadi trpek. Spretna beseda k Zelenkovim grafikam pa je pridobitev, ki je tudi v prihodnje ne kaže opuščati. Prispevki h koledarju so letos v glavnem skrbno izbrani; mnogi so zelo aktualni, čeprav ne manjka gradiva, ki se nekoliko pokriva z Mikuževim. V zgodovino je posegel dr. Milko Kos, navajajoč bitne ugotovitve „Ob 1400-letnici prihoda Slovencev v sedanjo domovino“. Dr. France Škerlj je prikazal „Kako je propadla stara Jugoslavija“, Tone Fajfar pa osvetlil „Program slovenskega osvobodilnega boja“. Tone Ferenc je prikazal nacistično izganjanje Slovencev v prispevku „Hoteli so nas uničiti“ in Janko Jarc „Kočevski Rog – partizanska trdnjava in zaledje“. Iz sodobnega domačega življenja najdemo le razmišljanje. Fr. Simoniča „O razvoju kmetijstva na vasi“. Jasno je, da nikakor ne kaže opustiti pomembnih zgodovinskih prispevkov, še manj pa zanemariti aktualnih sodobnih vprašanj. K tem naj navedemo še Trstenjakova „Stranpota sodobne mladine“, kjer razglablja avtor o tujih in domačih pojavih v življenju mladih. Gotovo bi bilo treba v prihodnje precej bolj upoštevati sodobno domačo problematiko v aktualni, nezastrti, zato realistični vsebini, ki lahko aktivira bralca. Med leposlovnimi prispevki najdemo kratko prozo Miška Kranjca, Mire Miheličeve in Ivana Potrča. Spominski zapis Francetu Bevku je napisal Miško Kranjec.

Med najzanimivejšimi in tudi tehničnimi prispevki naj opozorimo na „Stranpota sodobne mladine“ dr. Antona Trstenjaka. Aktualnost tega vprašanja se razgrinja v psihologovih preprostitih, zato razumljivih ugotovitvah ob pojavnosti, ki je značilna v sodobnem svetu mladine na tujem, pa tudi doma. Nekatere nezastarte, odkrite ugotovitve so tako tehtne, da jih prav solniki in tisti, ki imajo na skrbi mladino, oziroma njeno vzgojo, ne bi smeli prezreti.

„Zgodovina slovenskega osvobodilnega boja“ dr. Metoda Mikuža je, kot pravi sam, bolj pregled štiriletnega osvobodilnega boja in ne zgodovina. Vsekakor bi bilo prav, ko bi zgodovinar-strokovnjak

izrazil svoja zapažanja, kar bi bilo knjigi v prid. Gotovo pa je M. Mikuž zgodovinar, ki se je kar najbolj posvetil proučevanju NOB. „Družabne igre“ R. in B. Janhube so prijeten priročnik, kakršnega smo pogrešali v izdaji za najširši krog bralcev. Avtorjema se je posrečilo zbrati zelo raznoliko paleto iger, spretnostnih družabnosti, potegavščin, iznajdljivosti ipd. Lahko bi posvetila igram, kot so šah, go in bridge, nekaj več razlage.

V leposlovju kaže najprej omeniti domače novitete. Plodovito pripovedniško ustvarjanje Leopolda Suhodolčana je našlo mesto tudi v Prešernovi knjižnici. Roman „Sledovi molčečih“ bi lahko imenovali neke vrste kriminalko iz sodobnega življenja v domačem okolju. Suhodolčanu seveda ne gre za bondovski „vzmemirljivo“ potegavščino, marveč se mu ponudi priložnost, da ob tekoči, napeti pripovedi odseva pojavnosti iz sodobnega sveta.

Pavleta Zidarja „Pišem knjigo“ je namenjena odrasčajoči mladini, ki naj bi v avtorjevih doživljajih našla morebiti neke vzporednice, kar pa verjetno ne bo povsem preprosto. O knjigi bi kazalo posebej, obširneje spregovoriti. Že sedaj pa kaže pisatelj nove slogovne poteze, ki izvirajo iz neposredne govornice, vživljanja v svoja mlada leta, iz povezovanja fantazije z realnostjo, pri čemer je avtor uravnavljal slog na pripovedno vsebino in namembnost.

„Prerokovano“ F. S. Finžgarja je verjetno najboljša literarna stvaritev iz njegovega obsežnega opusa, zato je prav, da je Prešernova knjižnica postregla prav s tem delom. Prav pa bi bilo, ko bi vsaj klasične, če ne tudi sodobne domače književnike, predstavili s primerno spremno besedo. „Prerokovano“ bi zahtevala tudi kratek komentar, za kar ne bi bilo težko poskrbeti.

Roman D. H. Lawrencea „Izgubljenka“ – prevedla jo je Michele Helps – je osvežujoča noviteta v zbirki. Če upoštevamo, da je Lawrence moderni klasik, ki je vidno vplival ne le na literaturo, pač pa tudi na miselnost ljudi, zlasti na pojmovanje ljubezni, potem ne smemo biti presenečeni, če ga drugod in pri nas najdemo v žepnih izdajah ali kot ljudsko knjigo. Tudi v „Izgubljenki“ najdemo v žepnih izdajah ali kot ljudsko knjigo. Tudi v „Izgubljenki“ najdemo pisateljevo več ali manj nezabrisano projekcijo lastnega doživljanja ljubezni, ki je kljubujoče nasprotje meščanske konvencionalne poroke. Celotna zbirka Prešernove družbe kaže letos skrbno odbrana dela, smisel za množično knjigo.

I. G.

Intimna izpoved vojne

Pravkar je izšlo v knjižnici Sinjega galeba pri Mladinski knjigi novo izvirno mladinsko prozno delo. To je knjiga kratkih, zaokroženih črtic, ki jim je dal pisatelj skupni naslov: *Srakač* (Srakač pomeni v govorici obdravskih vasi, od koder je Forstnerič doma, srakačega mladiča, ki ga je sama zvedavost in požrešnost. Z naslovom simbolizira otroka, njegovo vedoželjnost in nenasitnost). Knjiga obsega 14 črtic, ki so vse avtobiografske.

Pisatelj opisuje svojo najnežnejšo mladost, otroka osmih let, spoznavanje socialnih razlik, doživetje vojne, odnose do odraslih, svoj

cev in tujih ljudi, vojakov, prijateljskih in sovražnih. Zgodbe so strogo lokalizirane na pisateljev rojstni kraj in njegovo najbližjo okolico. Temu primeren je tudi jezik, poln narečne barvitosti, ki deluje sugestivno (vratnik, pjeb, bratnik, srakač...). Črtice so po obsegu kratke, brez odvečnega opisovanja, čeprav psihološko prefinjene, pisane z občutkom za podoživetje otrokove duševnosti, oziroma čista projekcija sveta in dogodkov, kot jih zaznava otrok. Pisatelj prepriča.

Posebna odlika te knjige pa je povsem nov način, kako spregovoriti otroku o vojni. Doslej smo bili navajeni v mladinskih delih s tovrstno tematiko srečati predvsem zgodbe s stopnjevano akcijo, podvige in junaška dejanja otrok, ki so povečevala hrabrost, neustrašnost; mnogokrat, zlasti v zgodnejših in povojnih letih, smo mogli prebirati tekste s črno-belimi slikanjem oseb, marsikdaj so bila besedila le šablona za idejo, ki jo je bilo potrebno premočrtno izpeljati.

Forstneriču pa se kot otroku kaže podoba vojne drugače. Doživlja jo na vsakem koraku, na paši, kjer mora biti previden zaradi granate, ob spominu na strica, ki se ne bo več vrnil, ob sestreljenem letalu, nemškem učitelju, ponižanem sošolcu, Rusu Sasi, nemškem vojaku, ki mu je bomba ubila družino, nemškem županu, ki je moral jesti Hitlerjevo sliko... Pisatelj je v svojem prvem mladinskem proznem delu pokazal velik dar za oblikovanje navideznih drobnih motivov, ki jih je s sugestivnim niansiranjem in z dinamično primerno stopnjevano zgradbo zaokrožil v enovit in prepričljiv tekst.

Srakač ni junaški deček, ki vedno ve, kako ravnati, da bo vse lepo in prav, marsikdaj zaide v dileme, tudi občuduje tuje vojake, njihovo bleščečo opremo, se enači z njimi, si želi videti, kako bodo sestrelili letalo. Vendar tudi globoko etično čustvuje: „Razjedal ga je sram, o katerem ne bi upal fantom ničesar povedati niti v snu. Skrivaj jih je pogledoval in se vpraševal, kdo med njimi si je tako kakor on še pred pol ure želel, naj bi topovi skatili letalo in sestrelili tega človeka? Ne, se je Srakač obupano uprl svoji lastni misli, tako da se je zdrznil in ustrašil, ali ni česa glasno izrekel. Na človeka nisem mislil. Nisem hotel, da sestrelijo človeka! Nanj se nisem spomnil... nisem vedel...“ Otrokovi moralni problemi so našli v Forstneriču poglobljenega izpovedovalca.

Zanimivost je vkomponiranje nekaterih verzov za odrasle v črtico za otroke. Glede na prozni tekst postane otroku razumljiva tudi pesem: „Vojaki so stopali molče, mrki, s sklonjenimi glavami in se niso ozirali ne na levo ne na desno. Toliko jih je bilo; da je od njih posivel sončni dan. Čez mnogo let je Srakač v pesmi opisal ta prizor:

„Sonce je imelo
sive vojake na obrazu.“

Forstneričeva mladinska knjiga zasluži zaradi umetniških kvalitiet in motivov, ki jih obravnava, zaradi neposrednega in svojega prikaza, predvsem pa zaradi svojega humanizma, tudi vso pozornost pedagogov. Učencem jo bomo priporočali za domače branje, primerna pa je tudi za tekmovanja za bralno značko, saj bo iz nje mladi rod prepričljivo spoznal ta polpretekli čas. VELIMIR BATIČ

V LJUBLJANSKEM MLADINSKEM GLEDALIŠČU:

POSODOBLJENA VESELA ZGODBA O ŽALOSTNI PRINCESKI

Novoletni čas je za nami in precej dni je že od tedaj, ko smo se v Mladinskem gledališču v Ljubljani razveselili nove premiere – Vesele zgodbe o žalostni princeski. Kdo ve, kolikokrat doslej so ji mladi gledalci ploskali prav tako navdušeno kakor prvi večer in enako zavzeto sodelovali v dialogu z igralci.

Na novo leto ne smeš biti žalosten. In če bi ti šlo na jok, kot denimo, žalostni princesi – kar tako, ne da bi vedel zakaj – pogledaj za kuliso svoje žalosti. Morda pa je vzrok čisto preprosta: princeso, s katero je moral v songih jokati ves dvor, so na primer tiščali čevlji.

Pravljčnost, prepletena z resničnostjo, duhoviti, posmehljivi poantirani dialogi, komične situacije in imenitni songi – vse to je kot nalašč za najmlajše gledalce. Pravljico o žalostni princesi, ki jo je napisal pisatelj Fran Milčinski, je posodobil in humoristično obarval Fran Milčinski-Ježek in ji dal odrsko podobo. Za režijo je poskrbel Matija Milčinski.

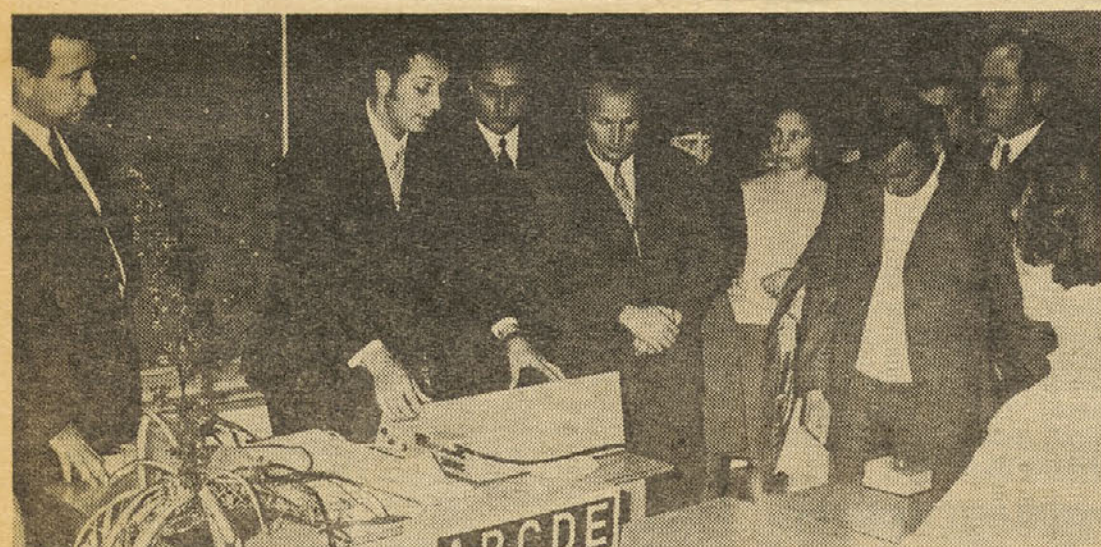
Komičnost, v kateri kdaj pa kdaj prevlada celo groteska, pa

je tisto, kar otroci najbolj navdušeno, najhitreje in najlaže sprejemajo. Spet imamo slovenski musical – songe zanj pa je uglasbil Urban Koder. Za odrsko izoblikovano pravljico, ki je v enakem svastvu s preteklostjo in sedanjostjo, je moderne, hipijevsko ubrane kostume izrisala Melita Vovk-Stihova, pogumno zmodernizirano sceno pa pripravil Jože Spacal.

Igralci najbrž že precej časa niso imeli tako nevhvaležne vloge kot to pot. Kljub izrazito neakustični dvorani pa se jim je posrečilo – ob velikem naporu seveda – vzpostaviti z gledalci kar se da prirčen stik in jih pripraviti k sodelovanju. Ves an-

sambel Mladinskega gledališča je to prenovljeno noviteto slovenskih avtorjev predstavil – kljub zahtevnosti – kar najbolje. Pravljčne like – gledane z naočniki današnjosti – so izoblikovali igralci z gestiko, mimiko in besedo domišljeno in izrazito.

Razveseljivo in prav je, da se tudi Mladinsko gledališče pogumno loteva uprizorjanja del slovenskih avtorjev, in če te uprizoritve še uspejo – tako kot Vesela zgodba o žalostni princeski – izrečemo lahko temu našemu najmlajšemu gledališkemu ansamblu samo priznanje. MARJANA KUNEJ

Ob prvem dnevu prosvetnih delavcev občine Kočevje, ki je bil 21. novembra 1970 v avli nove šole v Kočevju, so se učitelji med drugim seznanili tudi z uporabo ter vključevanjem avdiovizualnih sredstev ter ostalih sodobnih učnih pripomočkov v pouk. Na sliki: prof. Milan Adamič iz zavoda za šolstvo SRS seznanja kočevske prosvetne delavce z delovanjem ter uporabo sistema responderjev (Foto: France Brus)

KONCERT V POČASTITEV prof. L. M. ŠKERJANCA

Slavna predstava ljubljanskega zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje, v četrtek, dne 17. decembra 1970, je povsem uspela.

V uvodu je poslušalce seznanil z življenjem in glasbenim delom jubilanta Lucijana Marije

Škerjanca prof. Janez Lovše. Na koncertu je nastopilo 15 gojencev zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje: posebno pozornost sta zbudili solisti Anica Pustarjeva in Ana Škerle, dovršeno pa so izvedli svoje točke tudi violinisti, violončelisti in solisti pri klavirju.

Spored je sklenil Concertino za klavir in orkester – ki so ga izvajali gojenci zavoda pod vodstvom prof. Cirila Veroneka. Nastop orkestra in solistov je dokazal visoko kakovost dela glasbenih pedagogov kakor tudi nadarjenost in prizadevnost učencev. R. Š.

Uspešen začetek dela Glasbene mladine Bele krajine

Novembra je bil v Črnomlju ustanovni občni zbor Glasbene mladine Bele krajine. Odbor osnovne skupnosti Glasbene mladine Bele krajine je že izoblikoval okvirni program dela, ki zajema dejavnost vseh mladinskih glasbenih ansamblov na tem področju. Da bi lahko širši javnosti predstavili delo teh glasbenih skupin, bo ob koncu tega šolskega leta pripravil dve glasbeni manifestaciji, in sicer

revijo mladinskih pevskih zborov in revijo instrumentalnih glasbenih ansamblov. Poleg tega nameravamo širši krog mladine pritegniti k organiziranemu obisku opernih, baletnih predstav ter koncertov.

Prvi korak na tem področju je organizacija že napravila. Mladina iz Črnomlja in Metlike si je 27. novembra lahko ogledala uspelo predstavo baleta Giselle na odru ljubljanske ope-

re z dvema solistoma moskovskega baleta. 14. decembra smo organizirali obisk mladinskega koncerta z Beethovnovu uverturo Leonora št. 3 in V. simfonijo. V sodelovanju z Glavnim odborom Glasbene mladine Slovenije pa pripravljamo koncert okteta trobil iz Ljubljane. Koncert bo 23. decembra ob 12. uri v osnovni šoli Črnomelj, istega dne ob 16. uri pa v osnovni šoli Metlika. Obeh koncertov se bo udeležila tudi mladina iz drugih šol. Poleg tega nameravamo prirediti nekaj predavanj o glasbeni ustvarjalnosti, skladateljskih in glasbenih oblikah.

Na nekaterih šolah bo mla-

dina lahko poslušala plošče s posnetki skladb velikih glasbenih mojstrov ob strokovnem komentarju. Poleg tega nameravamo organizirati ob sodelovanju dijakov gimnazije Črnomelj glasbeno literarno večer, ki bo verjetno ob praznovanju slovenskega kulturnega praznika, 8. februarja. Pereče vprašanje, s katerim se bo osnovna skupnost Glasbene mladine Bele krajine ukvarjala, je seveda finančno. Vendar upamo, da nam bodo pri izvedbi precej obširnega in koristnega programa za mladino priskočile na pomoč družbenopolitične in delovne organizacije. F. ZUPANČIČ

Slovenski igrani celovečerni filmi

MAŠKERADA — proizvodnja Viba film

SCENARIJ: Vitomil Zupan
FILMSKA PRIREDBA: Vojko Duletič, Boštjan Hladnik

KAMERA: Jure Pervanje
GLASBA: Bojan Adamič
IGRALCI: Vida Jerman, Miha Baloh, Igor Galo, Blanka Jenko, Boris Gavazza, Bojan Ivanovski

OXYGEN — proizvodnja Viba film + FRZ Beograd

SCENARIJ: Dimitrij Rupel, Matjaž Klopčič

KAMERA: Rudi Vavpotič
IGRAJO: Maugorzata Braunek, Stevo Žigon, Dušica Žegarac, Drago Ulaga

ONKRAJ — proizvodnja FRZ Beograd

Viba film
SCENARIJ: Matej Bor
REŽIJA: Jože Gale
KAMERA: Aleksandar Petrović

GLASBA: Dr. Urban Koder
IGRAJO: Ivica Vidović, Jasna Androjna, Jože Zupan, Janez Škof, Boris Kovač

RDEČE KLASJE — proizvodnja Viba film po romanu Ivana Potrča

SCENARIJ IN REŽIJA: Živojin Pavlović

KAMERA: Miodrag Jakšić-Franjo

IGRALCI: Majda Potokar, Rade Šerbedžija, Irena Glonar, Majda Grbac, Jože Zupan, Arnold Tovornik

NA KLANCU — proizvodnja Vesna film po povesti Ivana Cankarja

SCENARIJ: Vojko Duletič
REŽIJA: Vojko Duletič

KAMERA: Mile de Gleria
GLASBA: Jože Privšek
IGRALCI: Štefka Drolc, Lučka Uršič, Janez Bernež, Ivan Jezernik, Tone Kuntner

1971

1

PROSVETNI
DELAVEC

SLOVENSKI KRATKI FILM V LETU 1970

VIBA FILM

POSLEDNJI PEŠEC

Scenarij in režija: Jože Bevc
Kamera: Ivan Marinček

PORTRET MENIHA

Scenarij in režija: Milan Ljubič
Kamera: Mile de Gleria

RIHARD JAKOPIČ

Scenarij in režija: France Kosmač
Kamera: Mile de Gleria

PROJEKT KAMERA

Scenarij: Samo Simčič
Režija in kamera: Naško Križnar

SAFARI

Scenarij in režija: Franček Rudolf
Kamera: Jure Pervanje

MONSTRUM

Scenarij in režija: Rajko Ranfl
Kamera: Žaro Tušar

ZLATI FANTJE

Scenarij in režija: Jože Pogačnik

Kamera: Nikola Majdak

LJUBLJANA, MESTO JUNAK

Scenarij: Marica Čede
Režija: Zvone Sintič
Kamera: Veka Kokalj

LUKA KOPER

Scenarij: Jože Bevc, Milan Guček

Režija: Jože Bevc
Kamera: Janez Kališnik

PRIPRAVLJAJO ŠE NASLEDNJE FILME:

CERAR 1971 — režija: Jože Pogačnik

MOTONAUMA — režija: Jože Pogačnik

RIBIČ IN RIBA — režija: Jane Kavčič

PYGMALION — režija: Branko Ranitovič

SLOVENSKE GORE — režija: Jane Kavčič

PTUJSKA DEŽELA — režija: France Kosmač

ASE (AVTORSKI STUDIO ONKRAJ)

UTRINKI — scenarij, režija in kamera: VASKO PREGELJ

Scena iz filma Vojka Duletiča „Na klancu“

VELIKA OBLETNICA

Nekako neopazno je šla mimo nas velika obletnica: rojstvo kinematografije, ki se je pričela l. 1895 po zaslugi bratov Louisa in Augusta Lumiere. Pred petinsedemdesetimi leti so v pariškem predelu Saint Germain des Pres pripravili prvo

filmsko projekcijo. Ko so gledalci tistega februarskega dne videli projekcijo Lumierovega enominutnega filma „Prihod iz tovarne“, pač niso slutili, da se odpira povsem nova epoha, da se rojeva nova umetnost. Demain des Pres pripravili prvo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ustvarjalno okolje filmskega delavca

Zdaj ob koncu leta, ko zasledimo v tisku različne bilance na raznovrstnih področjih, ne bi bilo odveč pogledati tudi za zavezo filmskega ustvarjanja. Vsi vemo, da zavija — kljub javnosti delovanja — prav na filmskem področju odrski mehanizem nekakšna megla. Še posebno, če ga gledam z očmi državljan, ki ni posebej zbiral informacije s tega področja.

Tako na primer menijo v gospodarskih krogih, da so filmski delavci slabi gospodarstveniki, ker je šel Filmservis kar dvakrat v stečaj, Triglavfilm pa je imel v svoji zgodovini tudi hude težave.

To je najlepši primer nepopolne informiranosti, saj vsi filmski delavci vedo, da je bila uprava Filmservisa dvakrat na umeten način importirana v slovensko filmsko telo in sestavljena iz ljudi, ki niso niti prej niti pozneje živeli s filmom, niti ga niso poznali. Ko je prevzel Viba film, ki so ga ustanovili in upravljali filmski delavci, razpadajočo dediščino Filmservisa, so stvari takoj krenile na bolje.

Po drugi plati je Triglavfilm proizvodno podjetje, ki nima v svojih upravnih organih filmskih delavcev. Posledica tega je, da ne čuti dovolj moči za proizvodnjo slovenskih filmov.

KAKO SESTAVLJAMO FILMSKI PROGRAM?

Odločilno za vsako kinematografijo je, kako sestavlja svoj nacionalni repertoar. To je eden izmed ključev za uspešne realizacije.

Če pogledamo na zahod, vidimo, da tam v glavnem ne sestavljajo repertoarja vnaprej, temveč nagrajujejo producenta, ki je izgotovil po mnenju nacionalne komisije za nagrajevanje uspešen film in ga tako stimulirajo, da izdela še več takih ali podobnih filmov. Na producenta vplivata dva mehanizma. Poleg tega, rekli bi mu etastičnega, odloča še tržni mehanizem, kakšne filme bo v prihodnje izdeloval. Na vzhodu imajo filmsko dejavnost in filmski repertoar programiran kakor vse druge industrijske veje. Tržni mehanizem ne šteje (Poljska in Češka sta izjemi). Posledica je, da si njihovi filmi izredno težavno utirajo pot prek meja in si tudi pri nas ne morejo pohvaliti s kaj prida gledalci. Jugoslovani smo pri določanju filmskega repertoarja dokaj originalni. Imamo pa več variacij na tem področju, ki se pomikajo na liniji od izrazitega poudarjanja tržnega mehanizma in pospeševanja njegove funk-

cije do izbire repertoarja v obliki natečaja.

Te različice v eni sami državi so pogojene predvsem za večino filmskih skladov v posameznih republikah. Če Srbija lahko nagrajuje uspešnost nekega filma, merjeno po številu gledalcev takoj in v dinarjih, nam v Sloveniji za nagrade skoraj nič ne ostane. Veseli smo, če lahko na leto proizvedemo tri celovečerne filme.

KAKO OCENJUJEJO JUGOSLOVANSKI NAČIN IZBIRE REPERTOARJEV ZUNAJ?

V očeh vzhodnih in zahodnih filmskih ustvarjalcev in kritikov velja Jugoslavija za močnejšo filmsko deželo. Na raznih festivalih so se namreč seznanili z našo vrhunsko proizvodnjo in po njej ocenjujejo našo filmsko ustvarjalnost.

Pri tem poudarjajo predvsem svobodo izražanja in svobodo izbiranja tem.

Mi pravimo temu svoboda, da lahko izdelujemo filme z družbeno kritično vsebino.

Jasno nam je, da se med vizualnimi mediji televizijski program le s težavo prebija iz konformizma, da vlada v gledališču skoraj popolna abstinenca sodobnih aktualnih dram iz našega okolja in je pravzaprav prevzel jugoslovanski film pretežno breme motorja našega družbenega razvoja. To mu včasih prinese tudi predikat „črni“ film, kar pa ni nič drugega kakor odlika nekega družbenega okolja, ki prenese tudi tako močno kritiko.

Kadar soočamo vzhodne ali zahodne gledalce — strokovnjake z jugoslovanskimi deli, se velikokrat porodi v njih nekakšna ljubosumnost. Mi legalno ustvarjamo nekaj, kar je drugod v ilegali ali še niti to ne.

Brez dvoma je jugoslovanski sistem izbire repertoarja zanimiv in bi ga kazalo razvijati naprej, predvsem v smeri stika s svojimi gledalci.

Seveda ne moremo prenesti vseh „jugoslovanskih“ odlik na Slovenijo. Rekli smo že, da naš sistem ne poudarja stika z gledalci. Ne zato, ker ne bi hoteli, temveč preprosto zato, ker ni denarja.

FILMSKI DENAR JE, SAMO NE V FILMSKEM SKLADU

Pri tem naletimo na velik obsurd. Vsi vemo, da se določen del zneska od vstopnice filmskega gledalca odvaža v sklad za proizvodnjo filmov. Toda glej, nenadoma je obstal ta sklad na isti višini oziroma se niža, pri

tem pa cene rastejo. Kaj se je zgodilo? Vse več gledalcev gleda filme brez filmske vstopnice. Gledanje plačujejo v obliki televizijske naročnine. Televizija pa z izgovorom, da ne daje vstopnic, denar zadrži.

Če torej največji prikazovalec kinematografskih filmov denar zadrži, in ga ne odvaža v filmski sklad kakor ostali prikazovalci — kinematografi, in če pokažejo računi, da pri takem razvoju dogodkov čez osem let ne bomo mogli več proizvajati celovečernih filmov, potem je pri vsej stvari nekaj narobe. Če se najblajše izrazimo, lahko rečemo, da je ogrožen obstoj prikazovalcev in proizvajalcev kinematografskih filmov.

PRIHODNOST FILMA IN TELEVIZIJE

Pri tem pa opazimo, da se v zadnjih letih film in televizija brez dvoma približujeta. Oba uporabljata iste filmske studije,

pa tudi ekipe so iste ali pa so si zelo podobne. Televizija realizira vedno več serijskih filmov, ki so ustvarjeni na čisto filmski način s filmskimi strokovnjaki. Še posebno je tako približevanje smotno v majhni republiki, kakršna je Slovenija.

Ta proces je za filmske delavce in avtorje prepočasen in dokler ne plačuje televizija denarja od prikazovanja kinematografskih filmov v filmski sklad, tudi enostranski. Kapaciteta filmskih avtorjev, tudi tistih najuspešnejših z mednarodnimi priznanji, ni izkoriščena, kljub temu da program ni vedno na zadovoljivi višini.

OSTALI POGOJI DELOVANJA FILMSKIH DELAVCEV

Ko so nefilmski ljudje, ne-strokovnjaki, uničili filmsko tehnično bazo, filmski delavci niso izbirali sredstev, da bi jo rešili. Tako so se odrekli celovečernemu filmu in s tistim denarjem odkupili filmsko tehniko, ki je bila na stečaju. Zanje je to pomenilo eno leto brez filma, brez honorarjev, brez služke (pač sploh nimajo) in seveda brez denarja, katerega mo-

VELIKA OBLETNICA

(Nadaljevanje s 1. strani)

cembra istega leta so v Parizu potekale prve predstave, že kmalu pa so stekle tudi drugod po svetu v lokalih, ki so jih imenovali kinematografi, a je tedaj marsikateri meščan poizvedoval, kaj neki skriva ta nova beseda.

Ne glede na to, da je bilo že kar v ozračju, da so že tudi poprej poskušali doseči projekcijo „žive slike“, pa gre vendarle bratoma Lumiere prednost za dejanski začetek kinematografije in filmske umetnosti. Četudi je Luisu Lumiere rabila snemalna kamera še kar za projektor, se je iz takih skromnih začetkov silovito razvila filmska proizvodnja. Danes daje ves kulturni svet priznanje Louisu in Augustu Lumiere, vrednoti njun primat uspelega filmanja in projekcije, čeprav ne v Franciji ne drugod po svetu ne odrekajo veljave vsem poprejšnjim poizkusom. Rojstvo filma pa ni pomenilo le tehnični dosežek; filmi, ki sta jih posnela brata Lumiere, so bili po svoji praosnovi že tako podani, da lahko vidimo v njih vse od dokumen-

tarnega filma do igranega in umetniškega. Ko se dandanes zahtevno oziramo na začetke pred petinsedemdesetimi leti, pa se ob zgodovinski retrospektivi filma vseeno ne moremo domisliti dovolj izjemnega pomena začetkov bratov Lumiere, pa tudi, kolikšni so bili tedaj njuni dosežki, posebno še Louisa Lumiera.

Silovit zagon, ki ga je film kmalu pokazal, je terjal tudi svoje mesto v krogu umetnosti. Čeprav filmu dolgo, kar predolgo niso hoteli priznati te veljave, pa je danes nesporno, da je film hodil od vseh začetkov dvojna pota: po eni strani žlahtna umetniška prizadevanja, po drugi pa komercialna preračunljivost in plehkost. Ko govorimo danes o veliki obletnici, nam misli ne morejo mimo istega dejstva v današnji filmski proizvodnji, pa naj bo drugod ali tudi doma. Če nam jubilej začetka filma kaj govori, potem nas navaja k nejubilejni zavesti, da se da životvorno počastiti pionirsko delo bratov Lumiere le s prizadevanjem za pošteno in človeka vredno filmsko govorico.

Ustvarjalno okolje

rajo redno vsak mesec vplačevati v Komunalni zavod za socialno zavarovanje. To črno leto in še nekaj drugih podobnih se vleče za njimi kakor dim na pogorišču, ki ne da dihati. Nikoli ne zaslužijo tistega viška, da bi plačevali socialno zavarovanje za nazaj. Kazenske sankcije po pravni poti so že nastopile in zato, ker so rešili slovenski film, jim zdaj odvažajo hladilnike, jemljejo potne liste, skratka, vse tisto, čemur rečemo: „nad njimi izvajajo sodno izvršbo“.

Če upoštevamo, da so filmski proračuni tako tesni, da mora filmski delavec skoraj redno pustiti del svojega honorarja, da bi film sploh lahko končali, potem je jasno, da je materialno skoraj vedno ogrožen in to je tudi vzrok velike fluktuacije iz tega poklica, poleg tega pa še pomanjkanje mladih generacij pri tem delu.

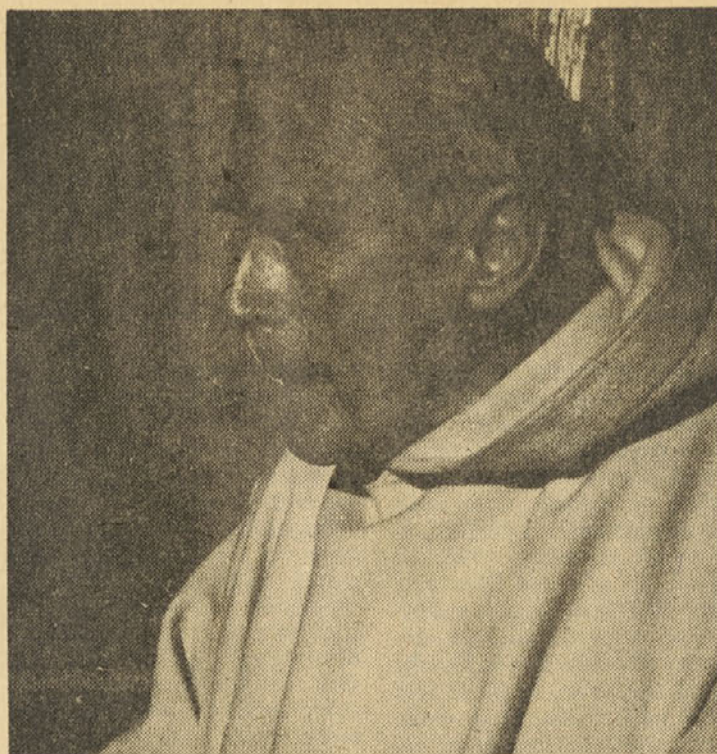
ŠE NEKATERE SLOVENSKE POSEBNOSTI

Če smo ugotovili, da je jugoslovanski film bolj aktualen, živ in nabrušen, tega za slovenski film ne bi mogli trditi. Izogiba

se sodobnih vročih momentov in problemov. Skriva se za formalni in tematski klasicizem. Avtorjev seveda ne moremo dolžiti, kajti avtorji po vsem svetu pišejo tisto, kar „gre“, kar je zaželeno. Poleg tega opazimo, da pride večina filmskih projektov na natečaj nepopolnih in da mine preveč časa med sprejetjem projekta in njegovo realizacijo.

Nadaljnja pomanjkljivost slovenskega filmskega programa je v tem, ker sploh ni program, saj izdelamo na leto premalo filmov, da bi pogosteje prišla na vrsto recimo filmska komedija ali kakšna druga zvrst, ki jo redkeje vidimo na slovenskih platnih.

Te probleme bo skušal upravni odbor Sklada za pospeševanje filmske proizvodnje in kinofikacije oziroma prihodnja kulturna skupnost odpraviti s tem, da bo pravilniku o financiranju filmov verjetno dodala še pravilnik o financiranju scenarijev. Tako bi bila spet mogoča obsežnejša dramaturška dejavnost, saj vemo, da iz slabih besedil ni dobrih filmov.

Menih iz filma Milana Ljubiča

Če bi na nek način omogočili še kratkemu filmu, ki je vedno najbolj sodoben, po vsebini in obliki, da najde pot do gledalcev, tu moramo poudariti do jugoslovanskih gledalcev, kajti v tujini jih ima dovolj, potem smo izčrpali listo proble-

mov slovenskega filma.

Seveda bo potrebno za reševanje teh problemov širše zanimanje, kajti očitno je, da segajo suhe veje, ki jih moramo odžgati, na vsa področja našega javnega življenja.

MAKO SAJKO

Slovenski filmski trenutek 70 ali stopicanje v začaranem krogu

Proizvodnja preteklega leta je bila v mnogočem močno podobna tisti iz zadnjih let. Predvsem številčno, pa tudi drugače. Dva celovečerna filma, ki sta bila posneta prav ob koncu 1970. leta, sta potrdila domala vse dvome in vsa nezadovoljstva, s katerimi smo spremljali izraziti zastoj slovenske filmske ustvarjalnosti. Če odštejemo vse organizacijsko sistemske omejitve, in te moramo odšteti, potem se nam kaže naša filmska ustvarjalnost kot nekaj nazadujočega, samo sebi potrebnega in samo s seboj zadovoljnega. Seveda pa ni to problem le preteklega leta, domala enako velja za vrsto preteklih let, za skoraj vse filme, ki so bili posnети v Sloveniji v zadnjem času.

Toda omejimo se na dva novejša filma, na Oxygen režiserja Matjaža Klopčiča in na Onkraj Jožeta Galeta, na filma, ki relativno avtoritativno predstavljata miselnost dveh filmskih generacij: tiste, ki je slovenski film v njegovih začetkih konstituirala in one, ki ga je skušala v njegovem razvoju revolucionirati in vključiti v širši filmski prostor. Oboje se je izkazalo kot nekaj, kar je capljajoče, miselno preseženo, pa čeprav v določenih filmskih rešitvah morda celo zanimivo. Slovenski celovečerni film se je izkazal kot nekaj našemu in še bolj širšemu prostoru nepotrebnega, kot nekaj, kar zaostaja za vsem, kar se na mnogoterih ravneh našega življenja dogaja.

Videli smo Bor-Galetovo balado Onkraj, ki v svoji zasnovi naravnost ponuja aktualizacijo ekstremnih (vojnih) medčloveških odnosov, ki tedaj (ali sedaj) onemogočajo tisto lepo, nežno in toplo, kar skušamo ljudje včasih skrivoma graditi, in Rupel-Klopčičevo sodobno alegorijo na aktualno politične dogodke, v kateri so splošnost in deklarativnost prerasli tisto, kar bi v filmu utegnili biti toplo, človeško in pretresljivo. V obeh primerih smo potemtakem videli spodrsjlaja, osebna nesporazuma kot tudi umetniški fiasco.

Predvsem gre za površnost misli in za poenostavljanje odno-

sov. Tako na primer, se moramo spomniti scen iz mladinskega lokala v Onkraju in domala vse scene s hipiji v Klopčičevem Oxygenu. V obeh filmih govore te scene o popolnem nepoznavanju tovrstnega življenja in prav te scene močno rušijo oba filma. Tako lirčna n enostavna ljubezenska zgodba v Onkraju ni dobila ustreznega antipoda, sama pa je bila preskromna, da bi zapolnila ves film. V Oxygenu se to ni tako drastično ponovilo, saj je študentsko (hipijevsko) gibanje le ena izmed mnogih ravni filma.

Če se naprej sprašujemo, kaj sta oba filma prinesla novega in katere so nove misli v njih, kako se kaže naš svet in človek v Onkraju in Oxygenu, potem je naš odgovor skeptičen, saj moramo biti zelo pozorni, če hočemo vsak zase iz filmov razvozlati tisto, kar nas utegne zanimati in človeško pretresti. Potemtakem sta oba filma bolj ali manj že za nas nezanimiva in seveda še bolj nezanimiva za širši prostor.

Ostane nam samo, da izrečemo priznanje Klopčičevemu obvladavanju filmske obrti, njegovi preciznosti pri uporabljanju vseh filmskih elementov, njegovi veliki filmski kulturi, ki pa je v Oxygenu izzvenela kot sama sebi v namen. Galetu pa moramo priznati le to, da mu je iz skromnega materiala vseeno uspelo napraviti celovečerni film. Marsikomu se bodo zdela ta priznanja v primerjavi z nekaterimi naštetimi pomanjkljivostmi zelo skromna in prisiljena. Toda drugače ne gre, saj bi bilo vsako drugačno stališče prehudo slepomišenje.

Slovenski filmski trenutek 70, to naj bi bila tema tega sestavka, se nam je tako pokazal kot izredno skromen in že v slovenskih kulturnih okvirih sila nepomemben. Koraka naprej, ki ga že vrsto let nestrno pričakujemo, tudi v preteklem letu nismo napravili. Zdi se, kot da ta naš slovenski film stopica v začaranem krogu. Kdo bo našel izhod iz njega? Počakajmo na filme, ki bodo nastali v letu 1971!

M 7

SLOVENSKI FILM V LETU 1970

Več celovečernih filmov

Od Klopčičevega filma **SED-MINA**, ki ga je posnel po istoimenskem književnem delu Bena Zupančiča in ki je zbudil precej pozornosti, je bilo treba čakati na letošnji puljski festival in premiero v Ljubljani, da je lahko občinstvo videlo še zadnji, to je četrti Klopčičev film **OXYGEN**, ki ga je realiziral po scenariju mladega scenarista Dimitrija Rupla. Navzlic nekaj nagradam, ki jih je film dobil na festivalu, ga je občinstvo sprejelo hladno, skoraj odklonilno, in to predvsem zaradi premalo razumljivih intencij obeh avtorjev. Režijsko pa je bil film na lepi višini, kar je opazila tako domača kot tuja kritika, čeprav tudi ta ni štedila s pripombami. Klopčičeve filme so ugodno registrirale nekatere tuje revije, predvsem francoske. Pariški **POSITIF** je uvrstil **SED-MINO** v svoj teden izbranih filmov tistih avtorjev, ki jih priporoča, kar je tudi priznanje.

Zaskrbljujoča postaja brezbržnost občinstva do domačega filma. Slabega obiska ni doživel samo režiser „Oxygena“, temveč tudi Jože Gale, ki je prenesel na filmsko platno scenarij Mateja Bora **ONKRAJ**. Prav gotovo je temu vzrok predvsem izredno pester program kinematografov, na katerem ne manjka najraznovrstnejših kakovostno sicer različnih, vendar pa v eni ali drugi smeri atraktivnejših filmov, kot smo jih bili vajeni pred leti; nadalje prisotnost televizije, ki vpliva negativno na obisk kinematografov po vsem svetu in seveda tudi pri nas. Del krivde pa si morajo končno pripisati tudi sami avtorji, ki z nerazumljivo ravno-

dušnostjo ustvarjajo dela, ki se vnaprej odrekajo večji odmevnosti in to v času, ko na primer televizija meri uspehe svojih oddaj predvsem s številom gledalcev, ki jim sledijo.

Jugoslovanska in s tem tudi slovenska kinematografija bosta morali slejkoprej harmonično vzporediti dve težnji: izpovednost kot nujni pogoj slehernega umetniškega prizadevanja in skrb za komunikativnost, za stik z gledalcem. Oboje pa je izredno težko uskladiti, zato so takšna, v določenem pomenu popolna dela, redka. Očitnejša je težnja, da bi po uspehih tujih filmov izpeljali nekakšne preizkušene formule, ki naj bi prinesle uspeh tudi domačemu filmu. Priče smo različnim tovrstnim poskusom, ki zaradi manjše izkušnje še ne prinašajo pričakovanih uspehov, se pravi večjega priliva občinstva v kinematografe. Kljub vsemu pa je bilo v zadnjem času le posnetih nekaj filmov, ki so to dosegli in to ne na škodo svoje umetniške veljavnosti. Ob tem pa ne smemo zatisniti oči pred slabo stranjo te sicer mune preusmeritve: prihaja čas, ki ne bo naklonjen eksperimentu pa tudi ne izrazito subjektivnim interpretacijam in sodobnim formalističnim težnjam. Za vse takšne težnje bo težko dobiti produkcija.

Slovenski filmi, ki so bili posneti v zadnjem času, in tisti, ki bodo realizirani prihodnje leto, na svoj način izpričujejo ta novi trenutek v razvoju naše kinematografije. V filmu **Vojka Duletiča NA KLANCU** (po povesti Ivana Cankarja) je še zaslediti tradicionalno poslanstvo filmske umetnosti, ki naj bo zvesta interpretatorka najboljših del domače književnosti, vendar pa ni mogoče reči, kolikšen je v njem samostojni delež filmskega ustvarjalca, ker film še ni končan. Na literaturo se je oslonil tudi Živojin Pavlovič, ki je kot gost interpretiral roman Ivana Potrča **NA KMETIH** pod naslovom **RDEČE KLASJE**. Ta znani srbski režiser je fabulo romana vtikal v socialno okolje povojnega prisilnega odkupa in ustanavljanja zadrug in ji s tem dal še močno dodatno dimenzijo.

Boštjan Hladnik je posnel film **MAŠKERADA** po izvir-

nem scenariju Vitomila Zupana, vendar po verziji, ki jo je dal po svojem konceptu pisati drugim avtorjem. V tem filmskem delu je vidna jasna težnja po uspehu pred občinstvom ob sicer resnem prizadevanju, da bi povedalo neko resnico današnjega življenja. Isti režiser bo posnel spomladi še drug film iz današnjega življenja, **ZGODBO O LEVU**, po scenariju Frančka Rudolfa, ki naj bi s svojo vedrostjo prav tako pritegnil občinstvo kot „Maškerada“.

Franček Rudolf je napisal še en scenarij, ki ga je izbral Sklad SRS za pospeševanje proizvod-

nje in predvajanja filmov, **PAZNOVANJE POMLADI**. Film bo režiral France Štiglic. Ta filmski projekt bo lahko pritegnil široko občinstvo in postal po svoji tehtni zasnovi tudi pomembno umetniško delo.

Odobrena in v pripravi pa sta še dva dolgometra filma: **ČRNA LADJA** po scenariju in v režiji Rajka Ranfla, s katerim bo uspešni televizijski in filmski režiser debutiral v igranem filmu, in **POSLEDNJA POSTAJA**, ki jo bo po scenariju Branka Šoemna realiziral Jože Babič. Oba bosta posneta v letu 1971.

V. K.

Raznovrstnost — glavna kakovost kratkega filma

Podobno kot lani je bilo tudi letos posvečeno dovolj pozornosti mladim realizatorjem. Prvič je pri **VIBI** režiral Naško Križnar, znani, večkrat nagrajeni avtor amaterskih filmov, s filmom **PROJEKT-KAMERA**, v katerem je dosegel zanimive učinke z dosledno uporabo subjektivne kamere. Prav tako je novinec pri tem podjetju z likovno izredno čisto izvedenim eksperimentom **MONSTRUM** Rajko Ranfl (ki je lani opozoril nase s filmom „Venus“). Za svoj zadnji film je dobil mednarodno nagrado Zlati leopard na festivalu v Locarnu. Ob tem naj omenimo še mednarodno priznanje, ki sta ga dobila na Festivalu filma o umetnosti Milka in Metod Badjura za svoje že lani posneto delo **BOŽIDAR JAKAC**. Mladi scenarist Franček Rudolf si je za svoj film **SAFARI** poiskal zanimivo temo — igralne avtomate.

Tudi starejši avtorji so vsi po vrsti ustvarili zanimiva dela. Jože Bevc nadaljuje svojo serijo o Občanu Urbanu z duhovitim **POSLEDNJIM PEŠCEM**, ki se uvršča med njegove najboljše stvaritve. Tudi Milan Ljubič je bržčas segel doslej najvišje z dokumentarnim filmom o priorju samostana v Pleterjih, dr. Edgarju Leopoldu-Lavovu, ki je med zadnjo vojno pomagal partizanom in bil zaradi tega tudi zaprt. Serijo filmov o likovni umetnosti nadaljuje France Kosmač s prikazom dela velikega impresionista Riharda Jakopiča pod naslovom: **V JAKOPIČEVH VRTOVIH**.

Mako Sajko nadaljuje s tradicijo socialnih tem, ki jih obravnava vselej na zanimiv, informativno izčrpen način. Njegov predpredzadnji film **REJENČKI** — kajti pričakujemo še **STOPNICE LJUBEZNI** in **VENUS IMPORT EXPORT**, ki sta

v delu — je že izbran za festival kratkega filma v Toursu (zraven pa še Pogačnikov **KO SEM MAJHEN BIL...** in stari film Vlada Kristla **RESNI ČLOVEK**), kar prav gotovo potrjuje njegovo kakovost. V kratkem bo gotova satira Dušana Povha **DVE KORAČNICI**, s katero utrjuje svoje že uveljavljeni ustvarjalni koncept.

Zvesti so prav tako Jane Kavčič, Branko Ranitović in Jože Pogačnik. Kavčič je kot prijatelj živalskega sveta, zlasti pa ribištva, našel „svojo“ temo v filmu z naslovom **RIBIČ IN RIBA**. Kajpada je to humoreska. Ranitovićev **PYGMALION** je filmska lepljenka po formi, po vsebini pa satira na vsepovsod priučujočo seksualno obsedenost.

Pogačnik je snemal samo športne filme, realiziral je pa kat tri. **ZLATI FANTJE** so dober dokumentarni zapis o svetovnem prvenstvu v košarki, v njem je seveda največ pozornosti posvečene jugoslovanski tekmovalni vrsti, ki je bila prva. Tekmovanje z motornimi čolni na Dravi pri Mariboru je dalo povod za drug njegov dokumentarec z istim nazivom kot prireditel — **MOTONAUMA**. Že v program za leto 1971 pa sodi Pogačnikov film o svetovnem prvenstvu v gimnastiki: **CERAR 1970**, ki ga še dokončujejo.

Pregled proizvodnje slovenskega kratkega filma ne bi bil popoln, če ne bi omenili še enega debutanta v profesionalnem filmu, ki pa ima za seboj že bogato žetev amaterskih filmov. To je Vasko Pregelj, ki je posnel svoj film **UTRINKI** pri proizvodni skupini **EKRAN**. To bo prav gotovo zelo zanimiv eksperimentalni film v stilu njegovih prejšnjih iskanj. Film je tik pred dovršitvijo.

V. K.

Matematika in pouk matematike brez kraljevskih bližnjic

10 LET PRENAVLJANJA ŠOLSKE MATEMATIKE V ANGLIJI

Pred dobrim desetletjem so se v Angliji lotili obnove šolske matematike. Njihov namen je bil modernizacija vsebine srednješolskih tečajev matematike. „Nova“ matematika pa naj bi bila tudi prijaznejša in bolj razumljiva ter uporabnejša od „stare“. Pri obnavljanju vsebine je bila bistvena zahteva, da se ljudje seznanijo z „velikimi idejami“ v matematiki, zlasti s tistimi iz zadnjih 20 let.

Značilno za prve prenovitvene poskuse je dvoje: poudarek je bil predvsem na obnovi vsebine, metodologija pouka pa se ni znatneje spremenila in kot drugo posebnost je treba povedati, da so bili novi tečaji namenjeni predvsem zgornji četrtini najsposobnejših dijakov.

Zanimivo je primerjati te angleške zgodnje poskuse z našimi domačimi prizadevanji. Tudi pri nas lahko ugotovimo, da so novi srednješolski učbeniki prinesli pomembno osvežitev vsebine, ki bolje predstavlja gradbo moderne matematike. Mnogi učitelji tudi menijo, da so učbeniki primerni predvsem za sposobnejše dijake. Način podajanja snovi pa je v učbenikih predvsem deduktiven in tesno vezan na takšno logično strukturo matematike, kakršno vidi matematik. Avtor si je postavil za cilj „jasno misel in gladek račun“, pri čemer sestava učbenika najbrž želi premakniti poudarek predvsem na jasno misel, ker smo v tradicionalni matematiki gladek račun pogosto preveč rinili v ospredje. Z osnovnim učbenikom pa smo dobili tudi več dodatkov, ki prilašajo zbirke nalog. Učitelji in učenci so jih sprejeli oboje. Isto mogoče je vsaj en del učiteljskega veselja v tem, da zbirke vaj omogočajo novo matematiko učiti na tradicionalen način s poudarjanjem gladekega računa, česar smo že od mladih og navajeni. Tudi razgovori v trokovnem aktivu kažejo, da se način pouka ni znatneje spremenil.

Poročilo o slovenski šolski matematiki, ki ga je napisal D. Rodić, je objavljeno v septembrski številki biltena Američkega združenja za napredek nanosti. „Science Education News“ skupaj s podobnimi poročili iz Brazilije, Čila, Zahodne Nemčije, Japonske, Nigerije in Filipinov. Avtor tega poročila cenjuje našo šolsko matema-

tiko na podoben način kot smo opisali.

Lahko je razumeti, zakaj se spreminjevalci šolske matematike lotijo najprej vsebine. Najpogostejše so to univerzitetni učitelji, ki najbolj živo čutijo prepad med zastarelim in modernim. Univerzitetnim učiteljem je najbližji za matematiko nadarjen srednješolec. Ta je kandidat za prihodnjega matematika in je zato najzanimivejši. Razen tega pa mora novi tečaj vsaj malce premakniti konservativno srednješolsko učitelstvo. Najlažje je tak začetni uspeh dokazati pri najsposobnejših, saj zanje pedagogi trdijo, da se približejo naprej kljub temu, da hodijo v šolo.

KAKO VSAKEGA NAUČITI ČIM VEČ – TO JE ZDAJ VPRAŠANJE

Težave se pojavijo, ko se z novo matematiko sreča „molčeča večina“. Tedaj šele postane zanimivo vprašanje: „Kako pa se učenci sploh uče?“ In tedaj se začne razprava o najprikladnejši organizaciji in porazdelitvi učne snovi ter o metodah poučevanja. Dosti je bilo na tem področju storjenega na osnovnošolski stopnji. Zlasti ne gre prezreti dela Piagetove šole. Na prvi mah pa smo presenečeni nad tem, kako maloštevilne so razprave, ki se ukvarjajo s

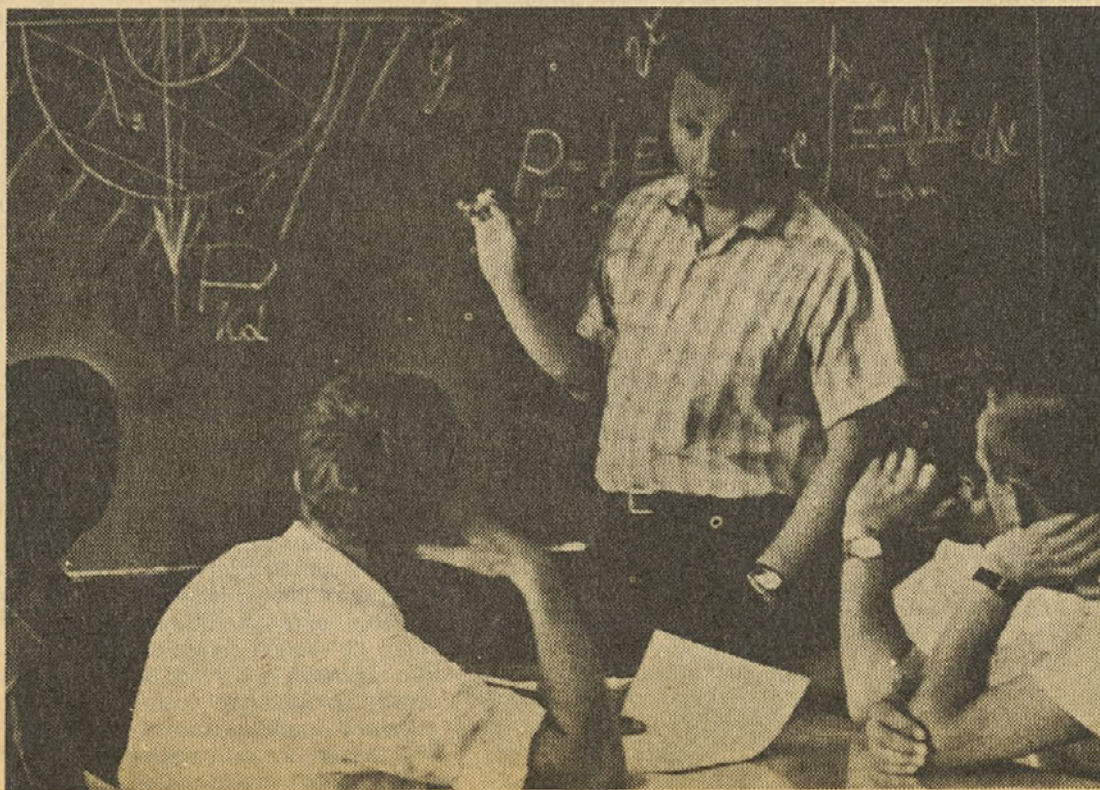
pedagoško matematičnimi problemi na srednji stopnji. Vendar si tudi to, za nas dokaj neudobno stanje, lahko razložimo, če upoštevamo dejstvo, da je bila srednja šola še pred nedavnim namenjena samo tistim, ki so bili sposobni zrinuti se skozi kljub kakršnim koli načinom pouka. Prav isto je bilo mogoče reči tudi za univerze in v dobršni meri velja zanje to še danes. Za take vrste šol je seveda nesmiselno, če učitelji zgubljajo čas z raznimi pedagoškimi zvijačami. Docela pa se stanje spremeni, če hočemo šolo za izbrance spremeniti v šolo za vse ali vsaj za večino. Prav to se s srednjo šolo dogaja danes po vsem svetu in z univerzo vsaj v Ameriki. Tedaj pa star način poučevanja, ki je bil v selektivni šoli ravno za opravljanje selekcije najbolj prikladen, odpove. Ni več osnovno vprašanje, kako izbrati najboljše in jih čim več naučiti, temveč kako vsakega naučiti čim več (torej tudi najboljše).

Včasih je bilo torej prav in pametno, če se je srednješolski učitelj tudi pri načinu poučevanja zgledoval po svojem kolegu z univerze in se strokovno izpopolnjeval kot matematik. Dandanes pa v tistih deželah, kjer je srednja šola namenjena večini, univerza pa je še vedno le za izbrano manjšino, srednješolski učitelj ne more več presajati

frontalnih metod z univerze v srednjo šolo. Njegov razred je namreč postal intelektualno in motivacijsko nehomogen in se torej v tem pomembno razlikuje od študijske skupine na univerzi. Zato se bo moral srednješolski učitelj nujno spoprijeti še s „pedagogarijo“, če želi postati dober učitelj v novem pomenu: da bo torej vsakogar naučil čim več, ne pa da bi le manjšino pripeljal čim bliže fronti moderne matematike.

Za drugo stopnjo reforme srednješolske matematike je torej značilno, da se začne zanimati za tisto večino, ki jo statistika uvrsti med povprečne in podpovprečne, ki pa še zmorejo delo na običajnih (ne posebnih) šolah ter da svoja prizadevanja za spremembe usmeri še navzdol v osnovno šolo in navzgor zlasti v šole, ki izobražujejo prihodnje učitelje.

Prve spremembe v Angliji so prinesle nekaj srednješolskih tečajev za matematiko, od katerih se je najbolje odrezal School Mathematics Project (SMP), ki je odnesel najvišja priznanja tudi v mednarodnem merilu. Poleg učbenikov in učiteljev priročnikov, ki pripeljejo dijaka do navadne in nadaljevalne stopnje srednješolskih izpitov, spadajo v tečaj še knjige, ki posamezna področja moderne matematike predstavijo dijaku še podrobneje. Vseh

knjig, ki spadajo v tečaj, je že več kot 20 (Cambridge University Press).

V drugi stopnji sprememb matematičnega pouka pa se je rodil načrt matematike za večino (Mathematics for the Majority Project). Namenjen je učencem od 13 do 16 let s povprečnim IQ okrog 90 (neverbalni test), ki po končanem obveznem šolanju verjetno ne bodo nadaljevali študija. Ker sestavljali računajo na širok spekter sposobnosti, je poudarek na individualizaciji pouka. Zato izdajajo za učitelje obsežne priročnike. Ker je pričakovati tudi, da bodo učenci v tej skupini slabo pismeni, je kurz multimedialen, kar pomeni, da bodo učenci poleg učbenikov dobili še drugačne

pripomočke. Zaradi nizkega IQ in omejene sposobnosti logično abstraktnega mišljenja je velik poudarek na uporabnosti, s čimer je omogočena konkretno empirična obravnava učne snovi, hkrati pa je ustvarjena situacija, ki utegne spodbuditi učenčovo zanimanje za matematiko.

POSKUSI NOVIH NAČINOV IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV

Septembra prihodnje leto naj bi bilo končano tudi delo na tečaju osnovnošolske matematike, ki so ga začeli leta 1964: Nuffield Mathematics Project. Tečaj je namenjen otrokom od 5. do 13. leta starosti. Večji del literature je seveda namenjen

učiteljem. Tudi tu je velik poudarek na individualizaciji pouka ter na učiteljevi svobodi, da iz obilice materiala, ki so mu ga ustvarjalci tečaja dali na voljo, sestavi tečaj, ki je po njegovem mnenju najprimernejši za njegov razred. Individualizacija pouka omogočajo mnoga učna pomagala in učni lističi, ki jih poznamo tudi pri nas. Novost za učenca pa so „delovni moduli“. To je zbirka učnih lističev, ki obravnava določeno tematiko. Zraven spada še knjižica z navodili za učitelja o isti temi. Novost za učitelja pa so navodila, kako preveriti in izmeriti razvojno stopnjo učenčevega mišljenja. Prva knjiga, ki obravnava vprašanje tvorbe pojma števila, je že izšla (Blackie & Chambers), drugo, ki se ukvarja s konceptualizacijo prostora, učitelji pravkar preizkušajo, dve pa še pripravljajo. Knjige so plod skupinskega dela, ki ga vodi Jean Piaget sam. Veliko pozornost posvečajo sestavljalcem Nuffieldovega tečaja izobraževanju učiteljev in sodelovanju z njimi.

Poskusi novih načinov izobraževanja učiteljev za osnovno in srednjo šolo temelje na predpostavki, da bo najbrž boljši tisti učitelj, katerega matematične sposobnosti so uravnotežene z nekaterimi drugimi kvalitetaми. Šolanje naj bi ne napravilo iz njega le matematika, temveč tudi učitelja. Nova matematika pomeni namreč spremembo vsebine in spremembo načinov poučevanja. Matematična izobrazba učitelja naj bi dala poudarek na širino in manj na globino študija. Specializacija in poglobljen študij sta potrebna predvsem poklicnim matematikom. Učitelju pa ni dovolj, da zna matematiko, temveč jo mora znati tudi poučevati. Ker ne bo učil le izbrancev, je njegovo pedagoško – metodično znanje za uspeh bistveno in zato mora biti to vključeno v njegov redni študij. Morda ne bi bilo napak za konec napraviti še primerjave z našimi razmerami. Lotili smo se že reforme osnovnošolske matematike. Ni čisto jasno, kako daleč smo že. Malo ali nič pa je bilo postorjenega glede izboljšav izobraževanja učiteljev.

Velja opozoriti na dveje. Pred kakršnimi koli spremembami se moramo dogovoriti, kaj želimo z njimi doseči. Nato primerjamo naše cilje s cilji, ki so jih želeli doseči in s tistimi, ki so jih zares dosegli reformatorji na istem področju drugod po svetu. To zahteva seveda dobro informiranost, ki je v naši deželi zaradi pomanjkanja ustrezne literature docela nezadovoljiva. Šele potem, ko smo ugotovili, koliko se naši smotri ujemajo s

smotri drugih (in sicer z njihovimi resničnimi, ne le deklarativnimi smotri), začnimo presajati njihovo metodologijo, potem ko smo jo primerno prilagodili našim razmeram.

Nevarnost pa je, da bomo razmišljali takole: „Mi želimo novo matematiko, oni pa tudi, mi želimo srednjo šolo za vse, oni pa tudi, mi hočemo zato pouk modernizirati z različnimi učnimi pripomočki in ga individualizirati, oni pa tudi. Čemu bi se torej trapili s pisanjem in poskušanjem lastnih programov. Prepišimo jih in pika.“

(Kdo so pri tem „oni“ ni posebeno važno; lahko so Angleži, zahodni Nemci ali Rusi.)

Čisto lahko se namreč zgodi, da „oni“ hočejo srednjo šolo za vse zato, da napravijo bogate in močne še bogatejše in močnejše in zato rabijo boljše kvalificirano delovno silo ali pa je tako šolanje vseh državljanov v interesu „države“. Mi pa hočemo poleg dobrega delavca tudi samoupravljalca in zato hočemo dvigniti izobrazbeno raven. Rezultati vzgoje pa so precej odvisni od metod. Zato kaže biti previden.

In če na kratko povzamemo: Potek modernizacije šolske matematike v Angliji lahko razdelimo v dve obdobji. V prvem gre za spremembo vsebine pouka pri skoraj nespremenjeni metodiki in je namenjena le boljšim dijakom. V drugem delu pa gre za poskuse spreminjanja metod, da bi novo vsebino mogli približati tudi ostalim učencem. Značilna za to drugo obdobje je razširitev reformnih prizadevanj še na stopnjo osnovne šole in v šole za izobraževanje učiteljev. To obdobje utegne biti dolgotrajnejše in bo zahtevalo več individualnega dela z učitelji in učenci. Učitelji v srednji šoli, ki je namenjena večini prebivalstva, bodo morali namreč sprejeti nekatere nove vrednote in popraviti svoj model dobrega učitelja, ki so si ga v selektivni šoli napravili po podobi univerzitetnega učitelja. Učitelj matematike bo namreč moral biti matematik in učitelj hkrati, medtem ko je bilo v selektivni šoli zadosti, če je bil le prvo.

Primerjava z domačimi razmerami kaže, da smo šele v prvem obdobju. Nekatere indikacije kažejo na to, da se želimo drugemu dolgotrajnejšemu in manj dramatičnemu izogniti po bližnjici s premočnim naslanjanjem na tuje izkušnje. Zato velja naglasiti, da prav tako kot v matematiki tudi pri pouku matematike ni nobenih kraljevskih bližnjic.

JANEZ FERBAR

Marsikaj o šolstvu na Hrvaškem

Od 15. do 18. junija lani je skupina jugoslovanskih novinarjev obiskala republiko Hrvaško

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Pedagoška akademija, ki s takim ali drugačnim naslovom deluje že 50 let, še vedno vztrajno dokazuje potrebnost štiriletnega vzgajanja učitelja za osnovno šolo. Trdijo, da je metodično znanje, znanje iz psihologije in pedagoško didaktičnih ved ob snovi, ki je nujno dvopredmetna, nemogoče, da bi bilo zadostno, če je strpano v dvoletni študij. Poizkuse, da bi se študentje pripravljali na svoj poklic le iz enega predmeta, je praksa ovrgla. Večina osnovnih šol ni dovolj velikih, da bi omogočale zadostno število ur iz enega predmeta. Študente, ki imajo enopredmetno študijsko skupino, pošiljamo na delovno mesto nezaščitene, saj nastopajo v dopolnjevanju delovne obveznosti kot nestrokovnjaki. Izobraževanje učitelja traja sedaj na Hrvaškem (če je namenjen na delo v osnovno šolo) 14 let, (v Sovjetski zvezi in Švici 12 let, v Romuniji, Poljski, Nemški demokratični republiki in Franciji 13 let, na Japonskem, na Švedskem 14 let, na Angleškem in v Združenih državah 16 let). Učitelja za predmetni pouk na višji stopnji osnovne šole izobražujejo na Hrvaškem 14 let (tako tudi Japonska, Poljska, Sovjetska zveza, 15 let Romunija, 16 let Anglija, Francija, Nemška demokratična republika, Združene države, Švedska, 17 let Italija in Švica). Srednješolskega profesorja izobražujejo na Hrvaškem 16 let (14 let Sovjetska zveza, 16 let Francija, Japonska, Romunija, Združene države, 17 let Nemška demokratična republika, Poljska, Švica, 18 let Anglija, Švedska). Opozorili so nas, da vzgajajo že pedagoge 21. stoletja, saj bodo že letošnji diplomanti delali tja do leta 2003.

Kaže, da so se Hrvatje ujeli v lastno mrežo. Z ukinitvijo učiteljskega so odprli pedagoško akademijo v vsakem mestu, kjer je prej bilo učiteljske. Kar 14 pedagoških akademij so z muko reducirali na 11 — pa še to je preveč. Izobražujejo za razredni pouk, predmetni pouk in v letošnjem letu so uvedli tudi skupino za predšolsko delo. Oblikovanje srednješolskih profesorjev je še vedno prepuščeno fakultetam. Pedagoške akademije na Hrvaškem raziskujejo problematiko poučevanja. Ne samo metodiko posameznega predmeta, temveč tudi vplivanje drugih faktorjev, ki posegajo v pouk kot stimulativen ali nestimulativni. Raziskovanje tradicionalne in moderne pedagogike je tako bistveno različno, da kljub raziskavam po svetu ne moremo reči, da smo sploh v toku dogajanja. Citirali so nam definicijo tradicionalne in moderne pedagogike kot ju je formuliral Marij Cardoni:

TRADICIONALNA PEDAGOGIKA

je obmjenjena na
objekt spoznanja
ona je
objektivna — kolektivna
formalna — pojmovna — analitična
abstraktna
usmerjena k cilju (objektu)

ki je povezan
s statično preteklostjo
ona razvija
dogmatizem
občutek avtoritete
pojem
transcendentalnega in absolutnega
občutek univerzalnega
in esencialnega

MODERNA PEDAGOGIKA

je obmjenjena na
subjekt, ki spoznava
ona je
subjektivna — individualna
intuitivna — vitalna — globalna
konkretna
usmerjena k izhodišču
(subjektu)
za boljšo zagotovitev
dinamične bodočnosti
ona razvija
skepticizem
občutek svobode
pojem
imanentnega in relativnega
občutek posamičnega
in eksistencialnega

Hrvatje so nas opozorili, da že obstojijo poizkusi tako razumljene moderne pedagogike, čeprav izredno sramežljivo in za zdaj še teoretično.

Zagrebska pedagoška akademija ima elektronsko učilnico, v kateri se študentje seznanjajo s svojim bodočim delom ob najmodernejših aparaturah. Dve osnovni šoli jim služita kot eksperimentalni. Študij traja 2 leti, poprečni rok diplomiranja je komaj pol leta kasneje. Na pedagoško akademijo v Zagrebu so vpisani le študentje, ki so prinesli iz srednje šole prav dobro oceno iz predmeta, ki ga žele študirati. Taka ocena je pogoj za vpis. Od 418 letos vpisanih študentov jih je 320 iz različnih gimnazij, 38 in pedagoških gimnazij in 60 drugih (iz prakse ali drugih srednjih šol). Tendencia, naj bi prihajali študentje na pedagoško akademijo predvsem iz pedagoških gimnazij, po njihovem mnenju ni dobra. Trditev so ilustrirali: nihče ne trdi, da mora biti bodoči zdravnik dijak srednje medicinske šole. V osnovni šoli naj bi bili učitelji z enako

izobrazbo, da bi osnovna šola prenehala biti dvodoma t. j. razredna in predmetna. Zato pa moramo zamudo 50 let v pedagogiki čimprej nadoknaditi.

Toliko svežih in za Slovence dokaj novih misli, trditev, mnenj nas je zasipalo, da smo komaj sledili.

Ob pol petih popoldne smo bili že na šoli Rudjer Bošković, precej daleč v predmestju Zagreba. Šola s praktičnim poukom Rudjer Bošković je do leta 1950 vzgajala le delavce optične stroke. Nato so uvedli še skupino za precizno mehaniko. Do leta 1960 so uvedli še radio in TV mehanike. Do tega leta je šola imela od 180 do 200 učencev. Od 1963 leta, ko imajo tudi novo stavbo, pa je že kar 1300 učencev (rednih in izrednih). Sodelujejo z 20 firmami širom Evrope in Azije. Šola stimulira učence za nadaljnji študij. Tisti z izjemno dobrimi ocenami se šolajo še četrto leto in postanejo tehniki. Finansira jih republiška skupnost izobraževanja. Vse vaje na šoli so produktivne. Material dajo delovne organizacije. Obdelava stekla z dioptrijo ima v tujini 36 do 40 % škarta, učenci pa imajo smolo le v 3 do 6 odstotkih materiala. V letih od 1964 do 1969 so šoli prihranili 632 milijonov starih din. Letos pričakujejo kar 300 starih milijonov prihranka. Šola jim je že štirikrat premajhna. Sedanji profili poklicev so preživeli. Na šoli jih oblikujejo s

Osnovna šola Ravno Rašće (občina Glina) na Kordunu — spredaj ekipa novinarjev

pomočjo opisov dela iz delovnih organizacij. To se jim zdi edino smiselno, saj se bodo sedanji učenci v glavnem zaposlili v delovnih organizacijah, s katerimi sodeluje šola. Sodijo, da je treba dati npr. električarju zelo široko znanje. Čas izredno ozkih specializacij treba dati npr. električarju zelo široko znanje. Čas izredno ozkih specializacij dohodke in del materialnih izdatkov brez sredstev za razširjeno reprodukcijo, določili šest profilov.

Vsak profesor, ki se zaposli na šoli, mora najkasneje v dveh letih napisati učbenik, tj. skripta. Učbenikov namreč ni. Dijak te šole, ki postane tehnik, ima tudi možnost, da ga šola pripravi za delo na fakulteti. Vsega se učenci naučijo na šoli: letniki imajo 30, 38 oz. 40 ur pouka tedensko.

Bil je že mrak, ki so ga preganjale le mestne luči, ko smo se vračali v Zagreb. Primerjave in misli so se precej neobgledno podile po možganih. Morda smo zato v avtobusu peli, se šalili in se delali, kot da je šolstvo daleč od nas.

Zagreb, kamor se vračamo po bogatem dnevu, ima 570 tisoč prebivalcev. Kar 130 Zagrebčanov je učencev, 5600 je malčkov od 3. do 7. leta. 55 tisoč je šolarjev v 77 osnovnih šolah. Vsaka popolna osnovna šola ima tudi oddelke posebne šole. 39.000 je v Zagrebu dijakov srednjih šol, kar 12.000 jih ni doma v Zagrebu. 34.000 je študentov višjih in visokih šol. 3.300 jih je nastanjenih v domovih, ostali se vozijo. V 10 močnih šolskih centrih imajo urejeno podaljšano bivanje. Gimnazije so specializirane: matematične, angleške, daktilografske in stenografske. Iz zadnjih pridejo korespondenti. V dveh letih in pol so zgradili 23 novih osnovnih šol, 30 jih bodo v naslednjih 5 letih. 16 šol je še vedno brez telovadnic. V štirih letih bodo imele vse šole tudi telovadnice. Saj, tudi Zagreb komaj dohaja razvoj. Cela republika, za katero je značilen živ inte-

res za šolstvo, se zdi utrujena od tempa, ki ga narekujejo razmere. Tudi pri njih kdo, ki čuti neurejenost tega ali onega, pogodnja, ampak ko vidim celoto in jo primerjaš s tisto izpred druge svetovne vojne, te postane strah, kako hitro in neustavljivo se dviga kvaliteta.

16. junij

Potujemo na Reko, skozi Delnice in Skrab. Drzna cesta, žal še vedno zastarela, komaj obnovljena, je bolj nevarna kot vabljava. Komaj opoldne pridemo in jo Reko. Zmečemo kovčke v sobe hotela Jadran, postrgamo največji prah in znoj z oblek in teles in že smo v

stavbi skupščine občine Reka. Prostor je kot mošeja, nizek, temen, hladen. Ima udobje orienta, uporabljenega v obmorskem kraju, z vsem spoštovanjem, kulturo in okusom.

Reka živi danes burno, hitro, morda celo površno, tako mora hiteti. Morda jih tempo sili v izjemno prijaznost, s smehom v očeh; 63.000 zaposlenih pa je skrajno resno odgovorno dejstvo pri urejanju šolstva. Na Reki izhajata dva dnevnika: Riječki list in Voce del popola. Zagreb ima tu lokalno radijsko postajo na drugem programu; snujejo TV center. Na Reki je sedež dopisništva iz Zagreba in Beograda.

V osnovnih, srednjih in višjih ter poklicnih šolah je 19.500 učencev. Reka daje tudi na tem področju tipično sliko naglega razvoja. Razponi so izjemno veliki in pogosto celo mučni.

Predstavnike temeljne skupnosti izobraževanja volijo po delegatskem sistemu kot odbornike po številu prebivalcev v mestnih skupnostih. Prvo skupščino je imenovala mestna skupščina.

Najbolje je na Reki urejeno osnovno šolstvo: zanj so skrbeli v letih 1961, 1965, 1968 in letos. Reka je prvo večje mesto, v katerem je z referendumom sprejel samoprispevek. Šele po njenem zgledu so ga sprejeli v Zagrebu, Osijeku, Karlovcu, Splitu, Zadru in drugod. Samoprispevek imenujejo akcijo solidarnosti. S sredstvi, ki so jih zbrali v letih od 1961 do 1968 so zgradili v občini 16 šolskih objektov. Kljub vsemu pa imajo šole tudi tretjo oziroma celo četrto izmeno.

1945. leta je imela Reka komaj 68 tisoč prebivalcev, 1969 pa za skoraj 10 tisoč več. Več kot tretjina prebivalstva so otroci in mladina do 24. leta. Šolo obiskuje 35 tisoč prebivalcev. V šolstvo je bilo investiranih komaj 2 odstotka denarja od vseh investicij, v telesno vzgojo pa 0,2 % od vseh investicij. V otroških vrtcih je komaj 15 odstotkov otrok. Take in podobne ter izredno nadrobne podatke smo lahko prebrali v publikaciji SAMODOPRINOS RIJEKA MLADINA 1965 do 1968. V roke jo je dobila vsaka reška družina.

Reka je v letošnjem šolskem letu poskrbela za brezplačne učbenike učencem osnovnih šol. Seveda smo bili radovedni, kako to, iz

česa, čemu? Odgovor je bil kar preveč preprost za zadovoljitev tiste ne ravno simpatične novinarske lastnosti, da raje poročamo, kako je človek ugriznil psa kot obratno. Zatrtili so nam, da je akcija brezplačnih učbenikov cenejša in politično izredno uspešna. Cenejša zato, ker so založbe prisiljene izvajati resen dogovor, sicer bodo imele izgubo. Prepričali so jim dražitev z namernim ponatiskovanjem. Pa je vendarle človek ugriznil psa...

Popoldne ob štirih smo že na osnovni šoli Vežica, ki je največja osnovna šola na Reki. Vseh osnovnih šol je 29. Šola je nova in ni nova. Po standardih ustreza svojemu namenu 75 %. Zgrajena je vendarle bolj za klasični kot pa sodobni način pouka. Osip na šoli je 10 %. Nekaj zanimivih misli iz pedagoškega mišljenja učiteljev te šole: Šola ni kontrola znanja. 90 % snovi do 4. razreda osvoji otrok v šoli pri pouku. Dopolnilni pouk je priprava za uspešen popravni izpit. Ta je predvsem vzgojnega značaja. Namesto televizije (imajo 4 TV aparate) želijo uvesti magnetoskope. (Primer: v Angliji se je z uvedbo magnetoskopov v šolah povečala uporaba televizijskih oddaj v šolah za 600 %). Šola mora gojiti tudi neposredno delo (imajo produktivno tehnično delavnico — deli za model čolna — za prodajo). Ob njem si otrok bistri opažanja in uporabo znanja.

Ob pol šestih smo bili na Kovinarsko prometnem šolskem centru. Tudi tu se love okrog profilov. Kar 20 poklicev so imeli v šolskem programu, sedaj jih je le 6. V prvem razredu je osip kar 40 %, povprečno izdelal 87 % učencev. Od 403 učencev jih ima kar 143 ločene starše, 56 jih je v patronažni oskrbi, 28 učencev so otroci nikogar („ničija dijeca“). Tedensko imajo 43 ur pouka oz. praktičnega dela. Šola skrbi za njihove materialne težave: hranijo jih, oblačijo, imajo jih v domski oskrbi. Letos jih je 38 odšlo s šole na fakulteto in vsi so opravili sprejemni izpit. Šola, tako kot prenekatera strokovna v naši deželi, je strokovno sredi življenja. O splošni izobrazbi je bolj malo govora. V vsej republiki jim manjka livarjev in kaluparjev. Ob tem delu potrebuješ znanje, strokovno znanje, sicer se ti lahko zgodi nesreča. Potem si od izparin in napora utrujen. Zaspiti moraš, se razvedriti. To pa je z delitvijo dela prevzela drugače šolana skupina ljudi. Morda res pretiravamo s svojo večno zahtevo po humanistični izobrazbi. Morda res nimamo pravih predstav o trdem življenju, ki je mnogo preprostejše kot za tiste, ki imajo veliko humanističnega znanja, pa so izgubili stik s človekom-delavcem in kmetom, sodobnim in jutrišnjim, ki bo avtomatizirano oborožen v delovnem procesu. Tako razglabljamo pod mimozami hotela Jadran in uživamo ob sramežljivi nerodnosti natakarka, ki je komaj zlezal iz šolskih klopi.

17. junija

Avtobus nas je izločil v Glini. Še imam v očeh ladje, ki stoje sredi morja, ker je pristanišče prezasedeno. Še imam v ušesih pisk ladijskih siren, hrum Reke, ki vidi le svoj jutri. V Glini pa nas sprejme mir palanke, čas iz preteklega stoletja, prašna glinasta cesta. Pokrajina je podobna našim Halozam in Prlekiji. Revno, bolj revno, Glina — bi lahko stopnjevali. 31.000 prebivalcev Korduna živi v tej revščini. 250 dolarjev na prebivalca. Šolski osip 46 %. Revščina je povsod enaka. Spoznaš jo po zagrenjeni zagrozenosti, po topem vztrajanju, po mirovanju. Da, predvsem po mirovanju. Stediš in gospodariš lahko, če imaš s čim. Sicer je vse le bitka za obstoj. Bitka, v kateri velja porabiti čimmanj energije...

Niso nas peljali v najbolj revno hrvaško občino. Glina je šele 95. na spisku. Vseh občin je 105, podobno nerazvitih kar 16. Občine dajejo učencem, ki se v 67 % vpisujejo iz osnovne v srednjo šolo, lažna potrdila, da bodo plačali šolnino. Potem tega ne store. Dovolj so dali med vojno. Res je. Dovolj. Pred vojno je bilo v občini kar 85 % nepismenih. Sedaj 1,2 % otrok ne hodi v šolo. Ni cest, da bi jih vozili, šole so predaleč, da bi jih dosegli peš. Za domove ni denarja. Peljali smo se pogledat podružnično šolo Ravno rašče. Zadrugi dom, neometan, ker se je prehitro utrudilo naše navdušenje, je dal streho 28 učencem. Nihče ne popravlja stavbe. Stropi so življenjsko nevarno razmajani. Hišo je kupil „Gavrilović“, za skladišče. Njega se šola ne tiče. Ob njej rastejo koprive, razbito steklo je v oknih. Bo že kako. Nikogar ne moti. Centralna šola Maja je kot čudež oaze sredi puščave. Pa vendar tudi tu ni pravega zaleta. Tudi tu je mirovanje. Vsi, kot da nekaj čakajo. Ne vedo kam, predvsem se ne vedo — čemu. Niso še našli smisla. Oglušeni so od bitke, oslepel od solza. Ljudstvo, ki se je odzvalo klicu domovine, spet čaka klic. Toda sedaj se več ne kličemo. Vsak sebi narekujejo kako in kaj. Zakaj? — smo odpravili iz misli. Družbeni premiki so prehitri za tiste, ki jih je čas pustil zadaj že v preteklem stoletju.

Slovenci smo dokaj urni za nasvete. Precej hitro tudi obsodimo. Srečanje z Glino mi je temeljito izprašalo vest.

V tovarni Gavrilović v Petrinji smo si ogledali strokovni šolski center. Tovarna ima na 14 delavcev enega strokovnjaka s fakultetno izobrazbo, na enega visokokvalificiranega delavca so 4 teh-

niki. Leta 1973 bodo imeli 107 diplomiranih ekonomistov. Šola je del tovarne, enakovreden center drugim v tovarni. „Edino z dobrim strokovnim kadrom lahko napredujemo. Izobrazba kadrov je investicija, ki se najbolje obrestuje.“ „Naj nihče ne misli, da lahko dobimo s kratkimi tečaji dobre delavce. Po 10. letih postane tako izobražen delavec zavora v novi tehnologiji!“

Za pedagoško akademijo v Petrinji je dala tovarna 40 milijonov S din, ko so jo obnavljali oz. povečevali. Petrinjska pedagoška akademija je naslednica učiteljske šole, ki je tu delovala od 1868. leta. Na tej šoli je 10 let učil Slovenec dr. Davorin Trstenjak. Meščani Petrinje ga imajo v tako častnem spominu, da se ena najlepših ulic imenuje po njem. Priljubil se jim je – niso znali natanko povedati, morda zaradi ilirizma.

V Gavrilovičevi vili smo ob specialitetah zaključili dan. Noč je bila vendarle še naša. Dovolj zgodaj smo se vrnili, da smo si ogledali še predstavo v Jazavcu, zagrebškem kabaretu v gostilni. Jazavac se nam je zdel kar precej postrizen ali pa so imeli slab repertoarni spored.

18. junija

Od osmih do devetih smo zaman čakali, da nas bo sprejel – žal – zadržani direktor Ivan Supek, dr. akademik. Od vseh univerzitetnih ljudi smo videli le glavnega tajnika. Najbrž so bile tudi informacije tako črnooglede, ker je bilo veliko prezgodaj za tako težaven pogovor, kot je reforma univerze. Državni centralizem je degradiral Univerzo v šolo brez znanosti in raziskovalnega dela. Izdelovali so strokovnjake za centraliziran sistem. Dosedaj je reforme na univerzi še zelo malo. Novi statut jo bo pripravil. Značilnost novega statuta bo ustanovitev znanstvenih svetov na univerzi; v njih bodo sodelovali tudi strokovnjaki iz proizvodnje. V bodoče bo univerza sprejela le toliko študentov, kolikor jih dejansko lahko vzgaja in oblikuje, kolikor jih lahko študira. Osební dohodki na univerzi so smešno nizki. Ima 1800 N din in še 100 din dodatka za rektorstvo. Peljali so nas še na centralni komite saveza komunista Hrvatske. Pompozna stavba, menda je 13-nadstropnica, h kateri se dvigamo po širokih stopnicah iz belega paškega marmorja, na prvi in drugi in tretji plato, mimo z mozaikom obloženih okrasnih bazenov, mimo

skulptur. V ozadju leži Zagreb. Steklena vrata te izroče leseni notranjščini in korak, prej tako marmorno pojoč, onemi na resastih volnenih preprogah. Najmodernejšo dvigalo te ponese skoro pod oblake, ne da bi to občutil.

Sprejela nas je Joža Vrhovska s toplim nasmehom gostiteljice, s samozavestjo odgovorne družbene delavke, s ponosom moderno osveščene žene, s skromnostjo strokovnjaka, z eleganco, ki je brez primere, saj je izžarevala iz nje same in je neponovljiva.

Potem se je usul na nas plaz informacij: Analiza, ki so jo pripravili, temelji na podatkih iz leta 1966. Že v tem času kaže šolstvo ekstenziven razvoj. Sredstva so v tem času odtujena upravljavcem. Leta 1970 spet nov plenum: teren je nepripravljen na novo vlogo izobraževanja. Znanost je ključni pogoj razvoja. Sedaj je to še ozko grlo. V Hrvatski je 50 % zaposlenih brez osnovne šole. Nič več delitve na sektorje. Oba, gospodarstvo in družbene službe, bodo morale to dojeti. Izobraževanje je treba vgraditi v ključno politiko. Izobraževanje ni samo problem prosvete. V praksi doslej še ni rezultatov. Je pa že razumevanje te nove vloge izobraževanja. Izobraževanje je del družbene reprodukcije.

Potem smo govorili o gradbenem centru v Splitu, ki ima v svojem sklopu tudi gimnazijo – ker čuti, da jo potrebuje. Govorili smo o 22 bankah, ki hranijo sredstva za šolstvo, le 4 so odbile sodelovanje. Spraševali smo, kar smo bili še zmožni vpraševati. Potrpežljivo in natančno so nam odgovarjali. Naložili so nam še nekako kilogram pismenega gradiva, katerega smo začeli prebirati šele dolgo zatem, ko smo se vrnili domov.

Na povratku smo med Čateškimi Toplicami in Otočcem padli v burjo, vihar in sneg. Čisto bel se je skupčkal v zamete cvetnih oblik. Vdrili smo tam v motelu na Otočcu in si poizkušali zaokrožiti sliko o hrvaškem šolstvu. Niti ni bilo pretežno: tako kot pri nas v Sloveniji se tudi pri njih v odnosu do vzgoje in izobraževanja jasni. Družba je končno spoznala, da ne more brez izobraženih ljudi. Težave našega gospodarstva so pri tem odigrale vidno vlogo. Ima me, da bi zlobno pripomnila, kako ima palica dva konca. Molčim. Mislim na cvet belega škarnicla, ki ga je nesla s seboj iz Slovenije na Hrvaško tista žena v avtobusu. Tudi jaz neobgljeno nesem s seboj cvet bele informacije iz Hrvaške v Slovenijo.

JOŽA ZAGORC

Kje je izhod iz osnovnošolske krize?

Sole razvrščamo po različnih merilih. Eno od temeljnih meril je izbirnost šole.

Izbirnost oziroma neizbirnost šole pogojuje prednostno razmerje med učno zahtevnostjo šole in učno zmožljivostjo učencev.

Ce je primarna povprečna učna zmožljivost reprezentativne populacije učencev in sekundarna, tej poprečni učni zmožljivosti ustrezna učna zahtevnost, je šola neizbirna. Ce je primarna učna zahtevnost, zasnovana na funkcionalnosti določene šole, in sekundarna učna zmožljivost, gre za izbirno šolo.

Ko presojamo uspešnost naše osnovne šole s populacijskega, ne s klinično psihološkega vidika, predpostavljamo, da je prevladujoči vzrok za njeno krizo, ki se zrcali najočitneje in družbeno najobčutljiveje v odkritem in prikitem osnovnošolskem osipu, v neskladnosti med učno zahtevnostjo osnovne šole in učno zmožljivostjo učencev. Analize namreč dokazujejo v tem smislu nepretrgano, naraščajoče upadanje populacijske učne storilnosti od začetnega do zadnjega razreda osnovne šole. Ta ugotovitev ve-

lja zlasti za višje razrede, kjer je postala naša osnovna šola pri participativno najpomembnejših učnih predmetih izrazito izbirna. Na tej stopnji učna zahtevnost kritično presega učno zmožljivost in s tem ruši funkcionalne temelje osnovne šole v našem šolskem sistemu.

KATERA UČNA ZMOGLJIVOST JE ZA OSNOVNO ŠOLO NORMALNA?

Naš šolski sistem temelji na enotni, šolsko-organizacijsko nediferencirani osnovni šoli, zato dopušča glede zmožljivostne diferenciacije samo predšolanje otrok motenih v telesnem in duševnem razvoju, preostala populacija učencev pa je za osnovno šolo zmožljivostno normalna, se pravi, da je za učno zahtevnost osnovne šole zmožljivostno uravnotežena. Vsaka nadaljnja zmožljivostna diferenciacija je po zakonu o osnovni šoli možna le z individualizacijo izobraževalno-vzgojnega dela v neposrednem učnem procesu. To pomeni, da je tudi pri zmožljivostno uravnoteženi osnovnošolski populaciji učna zmožljivost učencev

še vedno zelo različna, bodisi iz subjektivnih ali objektivnih vzrokov. Na primer: zaradi manjše ali večje intelektualne zmožljivosti učencev, socialne depriviranosti učenčevega ožjega in širšega okolja itn. Ob tej ugotovitvi pa se ne moremo izogniti vprašanju: ali je potemtakem naloga osnovne šole kot izrazito neizbirne šole, da usmerja svoje delo k zmožljivostni homogenosti ali heterogenosti učencev?

NUJNA JE INDIVIDUALIZACIJA IZOBRAŽEVALNO- VZGOJNEGA DELA

Naš splošni sodobni vzgojni smoter je, kar najbolj razviti individualne, dinamično potencialne, psihofizične danosti vsakega posameznika v smeri najvišjega možnega vzgojnega smotra vsestransko razvite osebnosti. Vendar ne izenačuje „vsestranske razvitosti“, temveč maksimalno možnega razvoja individualnosti v mejah objektivno pogojene družbene zavesti.

Iz tega pa sledi, da tudi osnovna šola kot neizbirna šola ne sme težiti k unificiranemu,

šablonskemu vzgojnemu modelu, k zniževanju storilnostne diferenciacije učencev, se pravi k storilnostnemu homogeniziranju v smeri od začetnega do končnega razreda osnovne šole.

Da bi pa osnovna šola mogla delovati v smeri čim večje storilnostne diferenciacije, je neizogibno nujna zlasti individualizacija izobraževalno-vzgojnega dela. Učna storilnost učencev bo namreč toliko bolj diferencirana, kolikor bolj bo individualizirano izobraževalno-vzgojno delo, tako pri posameznih učnih predmetih kot pri interesnih svobodnih dejavnostih učencev. Ob tem spoznanju pa se vsiljuje nadaljnje vprašanje: kako ocenjevati, zlasti v zvezi z individualizacijo učnega procesa, učno storilnost učencev v osnovni šoli?

IZHOD: DVOSMERNA UČNA ZAHTEVNOST Z DVOSMERNIM OCENJEVANJEM

Tudi v osnovni šoli ne moremo opustiti osnovnega moralnega načela storilnostnega nagrajevanja: za enako učno storilnost, enako oceno. Vendar za katero storilnost? Za storilnost

v učnem programu osnovne šole ali za storilnost, ki je rezultat tistih subjektivnih in objektivnih dejavnikov, ki pogojujejo preseženo osnovnošolsko učno storilnost? S tem vprašanjem pa smo zadeli na bistvo problema.

Nemogoče je, da bi bila osnovna šola neizbarna, če izbirno ocenjuje učno storilnost učencev na celotni relaciji njihove subjektivno in objektivno pogojene različne učne zmogljivosti. Iz take situacije — ko hočemo na eni strani, da je osnovna šola neizbarna, na drugi strani pa zahtevamo kar največjo možno individualno storilnostno diferenciacijo — je samo en izhod: dvosmerna učna zahtevnost z dvosmernim ocenjevanjem učencev. Ta dvosmernost bi se morala osredotočiti:

A — na minimalne izobrazbeno-vzgojne norme

Minimalne izobrazbeno-vzgojne norme za osnovno šolo bi morale temeljiti na poprej ugotovljeni povprečni učni zmogljivosti slovenskega otroka v osnovnošolskem starostnem obdobju. S tem bi v bistvu, pri zmogljivostno uravnoteženi populaciji, odpravili ponavljanje in z njim povezani osip, saj bi bile minimalne izobrazbeno-vzgojne norme enako obvezne za vse

osnovne šole. Tako bi odpravili nehumano diskriminacijo učencev, ki se zrcali v protustavni izbirnosti sedanje osnovne šole;

B — na razširjeno izobrazbeno-vzgojno dejavnost osnovne šole

Z uvedbo minimalnih izobrazbeno-vzgojnih norm za osnovne šole pa se ne bi odrekli našemu splošnemu vzgojnemu smotru največjega možnega razvoja individualnosti vsakega učenca. Z razširjeno, zlasti individualizirano izobrazbeno-vzgojno dejavnostjo osnovne šole, bi maksimalno pospeševali v vsakokratnih okoliščinah možno storilnostno diferenciacijo učencev, vendar s to bistveno razliko od dosedanje prakse, da te presežene individualno in miljejsko pogojene učne storilnosti ne bi selektivno ocenjevali, ker to ni naloga osnovne šole. Ocenjevali bi jo pa, ker vsaka storilnost doseže svoj polni učinek, zlasti še pedagoški, le takrat, če jo ovrednotimo. Zato te presežene storilnosti ne bi ocenjevali enako kot učne storilnosti v okviru minimalnih izobrazbeno-vzgojnih norm.

Če bi hoteli uresničiti dvosmerno učno zahtevnost z ocenjevanjem učencev, bi moralo imeti osnovnošolsko spričevalo dva dela, in sicer:

prvi del bi obsegal ocene za učno storilnost učenca v okviru minimalnih izobrazbeno-vzgojnih norm za osnovno šolo;

drugi del, kjer bi opisno, povsem individualno, brez konvencionalne ocenjevalne lestvice ocenili tisto učenčevo storilnost, ki presega minimalne normative zahteve osnovne šole, tako pri posameznih učnih predmetih kot pri interesnih svobodnih dejavnostih.

NEHUMANA IZBIRNOST NAŠE OSNOVNE ŠOLE

Predvidevam glavni ugovor proti dvosmerni učni zahtevnosti in ocenjevanja v osnovni šoli v predpostavki, da bi z minimalnimi učnimi normami osiromašili našo osnovno šolo, ker bi se učitelji usmerili pri svojem delu samo na minimum. Brez dvoma, da bi bilo marsikje tako, sicer pa, a sedaj ni? Vendar ob tem je bistveno, kaj je večje zlo: z odkritim in prikritim osipom onemogočati razvoj tretjini ali še več slovenske osnovnošolske populacije ali tvegati eventualno storilnostno orientacijo učiteljev na minimum?

Nedialektično je, iskati absolutno idealno rešitev, ker je objektivno ni, zato je realno, če težimo za tem, da najdemo najoptimalnejšo možno rešitev v danih okoliščinah. Presojano s tega zornega kota vidim v tej dilemi manjši minus v minimalnih

učnih normah kot v nehumani izbirnosti naše sedanje osnovne šole. Sicer pa je taka, z ničimer dokazana vnaprejšnja črnogledost odveč, ker vsakemu pravemu učitelju je vedno šlo za to, da da svojim učencem največ, kar je v danih okoliščinah mogoče, saj je to imanentna kvaliteta pedagoškega poklica. Iz izkušenj sem tudi prepričan, da taki učitelji, ne glede na sedanjo osnovnošolsko krizo, pri nas prevladujejo.

KAJ STORITI?

Da bi uresničili zamisel o dvosmernosti učne zahtevnosti in ocenjevanja v naši osnovni šoli, bi morali najprej hipotetično formulirati minimalne izobrazbeno-vzgojne norme za osnovno šolo. Te hipotetične norme bi morali nato verificirati na reprezentančni slovenski osnovnošolski populaciji učen-

cev. Šele po tej verifikaciji bi bilo mogoče določiti minimalne učne norme, ki pa seveda, tega se moramo zavedati, niso statične danosti.

Opisani predlog pomeni dolgotrajni proces, ki je že zaradi tega nepriljubljen, saj rabimo bližnjico iz osnovnošolskega osipa takoj. Take bližnjice pa ni, čeprav bi bilo mogoče že v prihodnjem šolskem letu delno preusmeriti delo v osnovnih šolah v smislu dvosmerne učne zahtevnosti in ocenjevanja, če bi Zavod za šolstvo SRS, ki dela sedaj revizijo predmetnika in okvirnega učnega načrta za osnovne šole, že pri tej reviziji vsaj informativno, razumljivo izključno hipotetično, nakazal minimalne izobrazbeno-vzgojne norme in tako vzporedno pooblastil tudi pedagoško službo za neposredno akcijo v šolski praksi.

dr. JOŽE ŠIREC

Razpis za VII. republiško srečanje pionirjev in mladincev kinoamaterjev Slovenije

VII. republiško srečanje pionirskih in mladinskih kinoamaterjev Slovenije bo 5. in 6. junija v Kranju.

POKROVITELJI SREČANJA

Srečanje organizirajo: Zveza prijateljev mladine Slovenije, Fotokino zveza Slovenije, Zveza mladine Slovenije, Občinska zveza PMS Kranj, Center za estetsko vzgojo Kranj in Pionirski dom Ljubljana.

Z razpisom se vključujemo v Jugoslovanske pionirske igre, ki potekajo v letu 1970 in 1971 pod geslom „Tisoč radosti“.

Mednarodna tema, ki jo je razpisal Mednarodni center otroškega in mladinskega filma pri UNESCO, ima naslov „IGRA“ — mladinci do 20. leta in študenti pedagoških smeri pa bodo lahko posneli karkoli iz življenja mladih.

VII. republiškega srečanja se lahko udeležijo skupinsko ali posamezno pionirji do 15. leta (osnovne šole) in mladinci do 19. leta starosti.

- Filmi so lahko posneti na temo Jugoslovanskih pionirskih iger, na mednarodno temo ali na temo po prosti izbiri;
- prijavite lahko neomejeno število filmov 8 mm ali 16 mm;
- dolžina filmov je do 15 minut (za mednarodno temo do 30 minut);
- filmi so lahko barvni ali črno-beli, zvočni ali nemi;
- zvočna oprema filma mora biti za vsak film na posebnem magnetofonskem traku ali z naneseno magnetno sledjo na filmskem traku;
- prijavnice za vsak film posebej je treba poslati najkasneje do 20. aprila 1971, filme pa najkasneje do 15. maja 1971 na naslov: Pionirski dom, Oddelek za filmsko vzgojo, Ljubljana, Trg VII. kongresa ZKJ 1.
- prijavnice in filme pošljite priporočeno;
- filmom naj bodo priloženi scenariji, snemalne knjige ter delovni in scenski posnetki (format 13 x 18 cm);
- filme bo pregledala in ocenila žirija, ki jo imenuje pripravljalni odbor;
- najboljši filmi bodo nagrajeni;
- projekcija filmov bo v Kranju 5. in 6. junija 1971. leta.

Ljubljana, 15. decembra 1970

Na svidenje v Kranju!

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Aktivni rezervnih vojaških starešin na šolah

Obrambna vzgoja v šolah se prične že v 7. razredu osnovne šole pri biologiji, kemiji in telesni vzgoji. Na srednjih in njim sorodnih šolah prehajamo na nov program s skupnim naslovom Obramba in zaščita, ki je zamenjal dosedanje predvojaško vzgojo. Na visokih šolah pa so začeli v tem šolskem letu predavati po novem učnem načrtu osnove narodne obrambe.

Vodstva šol so po zakonu odgovorna za izvajanje obrambne vzgoje in torej najbolj zainteresirana za uspešno in strokovno obrambno vzgojo. Rezervne vojaške starešine so tisti dejavniki, ki lahko s svojimi izkušnjami veliko prispeva k vsestranski in strokovni obrambni vzgoji. Množične organizacije, kot so športna društva, taborniki, planinci, radiomaterji, strelci pa s svojo organizirano dejavnostjo po šolah vnesejo nove elemente obrambne vzgoje in s tem še bolj pritegnejo mladino k sodelovanju.

Da bi združili vse te dejavnike v eno celoto, ki bi razširila in vsestransko obogatila program obrambne vzgoje, se moramo lotiti ustanavljanja aktivov rezervnih vojaških starešin na šolah. V teh aktivih naj bi poleg rezervnih vojaških starešin sodelovali vsi odgovorni dejavniki pa tudi mladinska organizacija. Mladinska organizacija, ki posreduje želje in potrebe mladine na šoli, je prav tako močno zainteresirana za obrambno vzgojo, saj so prav njeni člani deležni vzgoje in pouka. Poleg tega bi mladinska organizacija uskladila svoje programe zunaj šolskih dejavnosti s programi množičnih organizacij, ki sodelujejo v tem aktivu. Tako bi dobili močno organizacijsko jedro, ki bi hkrati pomagalo vodstvu šol in mladinskim organizacijam.

Na nekaterih šolah so se že lotili ustanavljanja teh aktivov, vendar njihova aktivnost in uveljavitev še ni

prišla do izraza. Zato je ena važnejših nalog mladinske organizacije po šolah tudi ta, da sodeluje pri sklicanju aktivov rezervnih vojaških starešin. Pomoč pri tem jim bo zagotovila komisija za obrambno vzgojo pri občinskem odboru ZVRS, vodstvo šol in upravni organi za narodno obrambo.

Potem ko je aktiv ustanovljen in izbrano vodstvo, izdelajo akcijski program. Akcijski program mora predvideti in določiti mentorje za posamezne dejavnosti in krožke. Mentorji krožkov izdelajo svoj program dela za sprotno šolsko leto in takoj sporoče materialne potrebe vodstvu aktivov. Aktiv potem lahko razdeli razpoložljiva finančna sredstva pravično in po potrebah, obenem pa prosi za pomoč organizacije izven šol, rezervne vojaške starešine in JLA.

V dosedanjih razpravah o nalogah aktivov ZVRS na šolah je prevladovalo mnenje, naj bi se ti aktivni ukvarjali predvsem z naslednjimi vprašanji:

1. Sodelovanje pri izvajanju kakovostnega pouka obrambe in zaščite.
2. Skrb za vključitev vsebine naše koncepcije o splošnem ljudskem odporu v druge predmete.
3. Pomembno je tudi sodelovanje z izvenšolskimi organizacijami in društvi, zlasti z JLA, zato naj se v ta namen poveže z najbližjo vojašnico oziroma Domom JLA.

4. Kadrovanje slovenskih mladencev za vojaške šole je bila vsako leto akcija, ki so jo mnogi odgovorni dejavniki postavljali ob stran. Z osnovanjem teh aktivov na šolah pa bo ta akcija postala smotrna, organizirana in neprekinjena dejavnost. Posebno pozornost bo aktiv moral posvetiti tej akciji sedaj, ko se v Ljubljani pripravlja vse potrebno za ustanovitev vojaške gimnazije z internatom. Naloga vseh nas bo, da ta gimnazija zaživi in se razvija v po-

membno vzgojno institucijo v Sloveniji.

5. Sama po sebi umevna naloga teh aktivov je tudi skrb za nabavo potrebnih publikacij, revij, knjig, ki obravnavajo obrambno tematiko. Aktiv naj bi imel poverjenika za strokovni tisk, ki bi zlasti med dijake nabiral naročnike in jim nudil informacijo o najnovejši literaturi s področja obrambe in zaščite.

Če bomo te aktivne organizirali na podlagi vseh teh vidikov bomo resnično dosegli kakovostno obrambno vzgojo na najširši ravni. Zato mora sestav teh aktivov zajeti vse razpoložljive strokovnjake, družbene delavce in organizatorje, ki delujejo v šoli in zunaj nje.

RUDOLF LIKAR

Seminar za pedagoške svetovalce

V Ljubljani je bil lani decembra seminar za pedagoške svetovalce iz vse Slovenije. Tridnevni program je vključeval strokovna predavanja o mestu in vlogi šolstva v današnjem tehnično usmerjenem času ter razgovore o družbenoekonomskih vprašanjih našega vzgojno-izobraževalnega sistema. Predavatelji so govorili tudi o inovaciji in modernizaciji našega šolstva.

Sedanje stanje našega šolstva, njegove težave, napredovanja in zastoj pa so prišli najbolj do izraza v razgovoru z vodilnimi ljudmi našega prosvetno-kulturnega življenja, kot so: predsednik prosvetno-kulturnega zbora skupščine SRS Miloš Poljanšek, član izvršnega sveta skupščine SRS dr. Vladimir Bračič, republiški sekretar za prosveto in kulturo Slavko Bohanec ter predsednik izvršnega odbora izobraževalne skupnosti SRS Ludvik Zajc. Ta polemični razgovor bo Prosvetni delavec posredoval svojim bralcem v eni od prihodnjih števil. Strokovna predavanja s seminarja pa bodo objavljena v Sodobni pedagogiki in reviji Vzgoja in izobraževanje.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

OBVEŠČA vodstva osnovnih in srednjih šol, šolske in javne knjižnice ter vse prijatelje založb, da bomo skupaj z zagrebško založbo »Mladost« izdali v letu 1971 v SLOVENSKEM PREVODU naslednja dela MLADINSKE ENCIKLOPEDIJE:

Knjiga o športu I in II Od pešca do rakete I in II

KNJIGA O ŠPORTU I. in OD PEŠCA DO RAKETE I. bosta izšli hkrati s hrvaškim izvirnikom do konca maja 1971, ostali dve knjigi pa do konca leta 1971.

V januarju 1971 boste prejeli naš prospekt z naročilnico. Na to pomembno izdajo se boste lahko naročili tudi pri knjigarnah in zastopnikih založbe. Prednaročniška cena za eno knjigo je 130 din, po izidu pa bo prodajna cena 180 din. Za slovensko izdajo nudi Državna založba Slovenije tudi ugodnost obročnega odplačevanja.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Ljubljana, Mestni trg 26

Koliko bo naročnina

Uredništvo in uprava PROSVETNEGA DELAVCA sta zavoljo naraščajočih cen storitev, tiskarskih stroškov in honorarjev (to zadnje se je še najmanj povečalo, kar je pravzaprav krivično do avtorjev) prisiljena povečati naročnino.

Z dosedanje naročnino – če bi bila v celoti poravnana – bi krili komaj tiskarske stroške in avtorske honorarje za osem števil PROSVETNEGA DELAVCA. Za posamezno številko – vzemimo kot primer št. 19, ki ima dvanaest strani – znesejo tiskarski stroški, avtorski honorarji in poštni pavšal 12.350 N dinarjev. (Sedanji ofset tisk predstavlja 80 % podražitev tiskarskih stroškov za naš strokovni list, ki nima velikega števila naročnikov. Skupno – posameznikom ter ustanovam in šolam – razpošljemo zdaj 7.777 izvodov vsake številke.)

Sklad za tisk, raziskave in izobraževanje sindikalnih kadrov pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije nam je odobril pet in pol milijona subvencije. Vsota dosedanje naročnine in subvencije bi nam torej omogočila natisniti 13 števil PROSVETNEGA DELAVCA – če ne bi bilo niti enega zaposlenega ne v uredništvu ne v upravi in če ne bi bilo nikakih materialnih stroškov. Takšne predračune je nesmiselno delati, ker se list sam ne more urejati. Vsak od bralcev pa se lahko prepriča (kadar pride v Ljubljano), da smo uredniške in upravne stroške zmanjšali na minimum.

Takšno je sedanje stanje PROSVETNEGA DELAVCA. Kolikor bo mogoče, si bomo denarno pomagali sami z objavami in oglasi – in pa seveda z naročnino. Letos bo znašala naročnina 20 N dinarjev za posamezne naročnike ter 40 N dinarjev za šole in ustanove.

Dragi bralci, pričakujemo vaše razumevanje in čim hitrejša plačila naročnine.

Uredništvo in uprava
PROSVETNEGA DELAVCA

OBČASNA RAZSTAVA Metulji tujih dežel

Prirodoslovni muzej Slovenije ima v svojih zbirkah veliko zelo lepih metuljev z vsega sveta, ki pa javnosti niso vedno na vpogled. Nekaj najzanimivejših primerkov z vseh kontinentov pa je razstavljenih v dvorani Prirodoslovnega muzeja. Razstava bo odprta do pomladi. Šolam

priporočamo, da si jo ogledajo.

Muzej je v zimskem času odprt vsak dan, razen ponedeljka od 10. do 12. ure, ob sredo in petkih pa tudi od 16. do 18. ure. Strokovno vodstvo po občasni razstavi in stalnih zbirkah lahko naročite vnaprej pri upravi muzeja.

Pri CANKARJEVI ZALOŽBI

je pravkar izšel

učbenik
za poklicne šole

MARIJA
SOKAČIČ-STOJMIROVIČ

Ekonomika podjetja in organizacija proizvodnje

Učbenik poljudno razlaga vse najnujnejše o ekonomiki podjetja in o organizaciji proizvodnje – od najbolj preprostih strani gospodarjenja do hudo zapletenih, vendar jasno in nazorno, tako da sprejemanje snovi učencem ne bo prizadevalo težav. Po učbeniku bodo radi segali tudi drugi, predvsem delavci v proizvodnji, da bi se spoznali z aktualnimi problemi, s katerimi se srečuje njihova gospodarska organizacija.

Učbenik je na voljo v vseh knjigarnah ali pa ga naročite neposredno na naslov

CANKARJEVA ZALOŽBA
Ljubljana, Kopitarjeva 2

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

VPRAŠANJE:

Nepodpisani bralec iz Ptuja sprašuje, ali lahko učitelj, usposobljen za razredni pouk, ki pa poučuje v višjih razredih osnovne šole, prejema osebni dohodek predmetnega učitelja, ali pa bi moral glede na izobrazbo prejemati osebni dohodek učitelja?

ODGOVOR:

Delavcu gre osebni dohodek glede na doseženi delovni prispevek, torej glede na delo, ki ga opravlja, in ne na stopnjo izobrazbe, ki jo ima. Ker učitelj glede strokovnosti ne izpolnjuje pogojev, predpisanih za mesto predmetnega učitelja, ne bi smel poučevati v višjih razredih. Dokler pa poučuje kot predmetni učitelj, mu gre osebni dohodek za delo nam delovnem mestu.

VPRAŠANJE:

Na osnovni šoli Sentvid pri Grobelnem so sporazumno vsi

izrabili letni dopust v mesecu juliju. V avgustu pa naj bi učno osebje po medsebojnem dogovoru prevzelo dežurno službo, urejanje arhiva, itd. V drugi polovici julija je ena izmed učiteljev sporočila iz tujine, da se ne namerava vrniti domov, ker se je tam zaposlila. Šola je za mesec julij izplačala na osnovi pooblastila osebni dohodek njenemu očetu, vendar pa omenjena tovarišica zahteva osebni dohodek tudi še za mesec avgust.

ODGOVOR:

Delavec ima pravico brez obrazložitve ob vsakem času prenehati z delom v delovni organizaciji in izstopiti iz delovne skupnosti. O tem pa mora obvestiti delovno skupnost in ostati od sporočitve svojega namena na delu še toliko časa, kolikor je določeno v statutu ali drugem splošnem aktu. Ta čas ne sme biti krajši kot 30 dni in ne daljši kot šest mesecev, če se

delavec in delovna skupnost ne dogovorita drugače. Če delavec v nasprotju z opisanimi obvezami neopravičeno izostane iz delovnega mesta toliko časa, kot to določa statut, mu preneha delo v delovni organizaciji od prvega dne, ko je nehal delati, kajti šteje se, da gre za samovoljno prenehanje dela.

V konkretnem primeru je omenjena tovarišica izrazila svoj

namen, da samovoljno preneha delati, s tem da je odšla na delo v tujino. Delo ji je prenehalo 1. avgusta, ko bi se morala javiti na šoli. Tega dne je izgubila tudi vse pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja, med katere pa je šteti tudi pravico do osebnega dohodka. Torej tovarišica neupravičeno zahteva izplačilo osebnega dohodka še za mesec avgust.

Kmečki glas obdaroval učence osnovne šole Kuteževo

Osnovna šola Kuteževo je šesta po vrstnem redu osnovnih šol v obdobju krajih (kjer je pretežno kmečko prebivalstvo), kamor je za dedka Mraza prišel KMEČKI GLAS s svojim sporedom in darili.

Prva je bila šola v Dragatušu (leta 1965) naslednje leto osnovna šola Poljane, leta 1967 sta bili obdarovani kar dve šoli: Gornja Tribuša in Šentvid pri Mostu na Soči, sledila je osnov-

na šola Podgorje pri Slovenj Gradcu, naslednja je bila šola v Majšperku in letos Kuteževo. KMEČKI GLAS je podaril šoli v Kuteževem episkop in pa knjige za šolsko knjižnico in skupni vrednosti 3.500 N-din.

Posebna vrednost pa je že sama misel obdarovati otroške šole, ki bi si same z lastnimi proračuni kaj težko kupile podobna učila in nove knjige.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU:

Občni zbor sindikalne podružnice prosvetnih delavcev

Prosvetni delavci osnovne šole v Križevcih pri Ljutomeru ter podružničnih šol v Logarovecih in Vučji vasi imajo svojo sindikalno podružnico. Občni zbor te podružnice je bil v soboto, 20. decembra. Čeravno je bil to prosti dan prosvetnih delavcev, je bil občni zbor zelo dobro obiskani. Obširno in tehtno poročilo o delu upravnega odbora je podala predsednica tov. Ina Weigl. Povedala je, da se je odbor trudil, da bi k delu pritegnili vse članstvo. To se mu je tudi posrečilo, ker je prisluhnili želji članstva in skušali svoje delo usmerjati po željah, ki jih je izrazilo članstvo v posebnih anketi. Podatki ankete so pokazali, da se želi večina članov uveljavljati na kulturnem in športnem področju, da si želijo strokovnih predavanj in to predvsem pedagoško-psiholoških. Glede poučne ekskurzije so bili zelo različnih mnenj, zato je tudi niso mogli uresničiti. Odgovori na vprašanje o delu samoupravnih organov so bili spodbudni.

Rezultati ankete so dali upravnemu odboru smernice za prihodnje delo, ki je potekalo po predvidenem načrtu in pritegnilo članstvo k intenzivnejšemu sodelovanju pri samoupravljanju, skrbeli za človeka, sodelovali s predlogi, se udeleževali delovnih sestankov občinskega sindikalnega sveta, sodelovali pri družbenopolitičnem delu, se udeleževali predavanj v občinskem merilu, pripravili za člane samostojno predavanje in se zavzemali za čimboljše po-

goje tistih članov, ki izredno študirajo. Ta vprašanja so reševali na sejah upravnega odbora, in sestankih ter uveljavljali te smernice na delovnih sestankih kolektiva.

Razprava po poročilu je bila dokaj živahna, saj so številna vprašanja ostala še vedno nerešena in zahtevala nenehno pozornost in intenzivno sindikalno delo, za katere pa morajo biti zainteresirani vsi člani in ne le posamezniki. Med taka vprašanja sodi pomoč izrednim slušateljem PA, ki je često lepo napisana in povedana, v praksi pa glede izvedbe urnika in učnega načrta težje izvedljiva, pa četudi je finančno to vprašanje še dokaj urejeno. Ob tem se pojavlja vprašanje časa, družine, oddaljenosti in drugo, kar pa slušatelji še vendar nekako prenašajo, mnogim pa je prava ovira, da se študija ne lotijo. Za mnoge bi bil edini izhod v tem, da bi postali redni slušatelji pedagoške akademije, kar pa še finančno ni ustrezno rešeno. V razpravi je bilo načeto tudi vprašanje osebnih prejemkov prosvetnih delavcev glede na razprave republiške izobraževalne skupnosti in IS Slovenije, ter na sanacijo šolstva. Poleg šolskih vprašanj je razprava podprla tudi prizadevanja republiškega in občinskega sindikalnega foruma v težnjah, ki so obenem težnje prosvetnih delavcev.

Med ostalimi sklepi občnega zbora, je tudi ta, da bodo izvedli poučno ekskurzijo.

-ko

OSNOVNA ŠOLA IZLAKE

razpisuje prosto delovno mesto

— UČITELJA

za razredni pouk

za določen čas (nadomeščanje porodnice) v

oddelčni šoli Sengtograd

Stanovanje je.

Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa.

Svet OSNOVNE ŠOLE PRULE, LJUBLJANA

razpisuje prosto delovno mesto

— UČITELJA V ODDDELKU PODALJŠANEGA BIVANJA — za določen čas

Pogoji: učitelj ali predmetni učitelj za razredni pouk

Kandidati naj vložijo prošnje najkasneje v osmih dneh po objavi razpisa. Nastop službe 1. II. 1971.

Sestanek učiteljev ruskega jezika

Aktiv učiteljev ruskega jezika je imel 3. decembra 1970 v Ljubljani svoj prvi sestanek v tem šolskem letu. Udeležilo se ga je 24 učiteljev s srednjih šol (to je več kot 60 % vseh aktivnih učiteljev), trije učitelji z univerze in tudi svetovalka za tuje jezike Zavoda za šolstvo SRS.

Sestanek se je pričel s hospitacijo pri učni uri prof. Sama Savnika v II. razredu gimnazije pedagoške smeri v Ljubljani. Obravnavo učne ure je ob živahni razpravi vodila prof. Vlasta Tominškova.

Glavna točka dnevnega reda je bil razgovor o zaključnih izpitih. Za izhodišče je rabilo poročilo o pismenem delu zaključnega izpita v lanskem šolskem letu, ki ga je podal prof. Matej Rode. V razpravi so se izoblikovale naslednje zanimive misli: drugi tuji jezik naj bo enakovreden prvemu tujemu jeziku. Tako naj bi bilo mogoče opravljati zaključni izpit iz drugega tujega jezika, namesto iz matematike ali prvega tujega jezika. Oblika objektivnih nalog pri pismenem delu izpita se je obnesla. V prihodnje naj bi bile te naloge sestavljene iz treh delov: nalog za preverjanje razumevanja prebranega besedila, preverjanja slovnicega znanja z nalogami dopolnjevalnega tipa ter preprostega spisa določenega obsega, ki naj bo namenjen zgolj ugotavljanju jezikovnega znanja. Prverjenje razumevanja govornice besede naj bi spričo zapletenih tehničnih zahtev opustili. Vse gradivo za pismeni del zaključnega izpita naj bi pripravili kvalificirani strokovnjaki (pedagogi, psihologi), ki bi jim pomagali učitelji-praktiki, in sicer enotno za vse šole.

Naslednja točka dnevnega reda je bilo predavanje Marine Remnjove, lektorice za ruski jezik na ljubljanski univerzi. Govorila je o sodobnem ruskem pogovornem jeziku.

Veliko zanimanja je izzval tudi načrt dela aktivna za naslednje obdobje, ki ga je sestavilo vodstvo aktivna na svojem sestanku 18. novembra 1970. Načrt ima tri dele: metodičnega, jezikovnega in literarnega.

V prvem naj bi poleg priprav za zaključne izpite razpravljali o novem učbeniku za ruski jezik za I. in II. razred gimnazij, ki je že v tisku, se dogovorili o terminologiji pri šolskih nalogah ter se poglobili v teoretične učne ure.

Pri jezikovnem delu se bodo podrobneje seznanili s frazeologijo ruskega jezika ter z nekaterimi težjimi poglavji iz ruske slovnice.

Literarni del programa pa naj bi vseboval interpretacijo leposlovnega besedila, informacije o sodobni ruski literaturi, počastitev obletnice Dostojevskega ter obravnavo problemov prevajanja literarnih del iz rusčine v slovenščino.

Poleg tega bo aktiv pripravil tekmovalno dijakov v znanju ruskega jezika.

Za uredništev svojega načrta je aktiv že našel predavatelje in sodelavce. Ker pa je nemogoče vse to delo opraviti na sestankih, ki jih sklicuje Zavod za šolstvo, bo aktiv del svojega načrta uresničil tudi pod okriljem Društva za tuje jezike SRS in Slavističnega društva. Pričakujemo, da bodo vsi, skupaj z vodstvi šol, podprli načrte tako delavnega aktivna.

M. R.

ŽALEC:

Še več takih sindikalnih zborov

Približno dvesto prosvetnih delavcev občine Žalec se je zbralo v telovadnici nove šole v Petrovčah. Dnevni red je bil zelo obsežen. Predaval je profesor France Strmčnik o „nekaterih didaktičnih problemih osnovne šole“. Referat je trajal dve uri, v njem je bilo strnjenih mnogo klenih in tudi drznih misli. Osnovna misel pa je bila, da se učitelj premalo stapa v resničnim pedagoškim delom, da je še zvečine predavatelj in ne nevsirov spodbudnik mladega človeka, da premalo misli na vse tisto, kar je tudi v pedagogiki po svetu novega in preizkušenega. Ponovno je bilo poudarjeno, naj bi bil učitelj vsestranski virtuoz, človek širokega znanja in večni spremljevalec novih tokov in dosežkov. Kakor je bilo predavanje res dobro podano, snovno bogato, je vendarle bilo slišati pripombe, da je teoretično možno marsikaj izreči, da pa ima praksa svoje muhe, ki jih iz naših šol še dolgo ne bomo pregnali.

Razpravljalo je precej tovarišev in tri, štiri tovarišice. Vsa razprava (več ali manj) se je sukala okoli položaja, ki ga ima učitelj v naši socialistični družbi. Tudi tovariš Franc Galič, član republiškega odbora, je razumljivo, tolmačil naloge sindikata v letu 1971, s kavzulo, da širokopoteznih sprememb ni

prčakovati. Važno pa je, da bili sindiakti enotni, da bi članstvo za take ali drugače probleme bolj zanimalo. Profesorica Tončka Ostruh, predsednica sindikata, je v referatu zajela vse, kar teži prosvetnega delavca v občini Žalec. Povedala je, kako je potekalo sindikalno življenje v letu 1970, kaj je treba storiti, da se napake v naslednjem letu ne bodo ponovljale. Slišati je bilo tudi, da občinska skupščina tesno sodeluje, da kaže razumevanje, predsednik Jože Jan pa je obljubil, da bo moralo biti to sodelovanje v prihodnje še tesnejše. Tovariš Ježovnik je pripomnil, da mnogokrat vidimo zgolj hteve, premalo pa je korenito obračunov pedagoškega dela v razredu. Tovarišice so govorile o otroškem varstvu, ki ni bolj urejeno. Tovariš Meglič je disciplino na samem sestanku najboljše in naj bi bili v razpravi jasni, vsem razumljivi.

Izvolili so nov odbor, nato si prosvetni delavci ogledali novo šolo, ki je zares lepo urejena, potem pa je prišel še tisti del, ki ga prepogosto zanemariamo: zabava! Mnogi so se prvič videli in spoznali in mirno nite ko zapišemo, da je bila ob koncu zbora večina udeležencev enotnega mnenja: več takih sindikalnih zborov!

Prispevki za spominsko ploščo Gustavu Šilihu

Doslej so poslali na žiro-račun Pedagoškega društva v Mariboru za spominsko ploščo Gustavu Šilihu prispevke naslednji posamezniki in šole:

Ivan Andoljšek, Ljubljana (80 din), Albert Žerjav, Maribor (100 din), Tone Ferlinec, Maribor (50 din), Alfonz Kopriča (50 din), dr. Vladimir Bravčič, Ljubljana (150 din), Pavle Bogataj in Mirjam Ilijoš iz Ajdovščine (60 din), Osn. š. Šentilj nad Mariborom (270 din), Gizela Vrtar, Ljubljana (30 din), Franc Hebar, Dol. Košana (50 din), Leopold Suhodolčan, Prevalje (50 din), sind. podr. o. š. Franca Rozmana-Staneta v Mariboru (518 din), Ivan in Bosiljka Janko iz Raven na Kor. (50 din), Vzgojna posvetovalnica v Mariboru (1.000 din), sind. podr. o. š. Maks Durjava v Mariboru (30 din), Terezija Kocijančič z osn. š. Sempeter pri Gorici (10 din), Berta Drego, Gorenja vas pri Škofji Loki (15 din), Štefanija Dajčman-Cvetan

(20 din), Anton Pohar, pešmeč svetov. Brežice (10 din), osn. Prežihov Voranc (49,60 din), osn. šola Alojza Hohkravca v Trbovlje (308 din), Josip Tomazin, Maribor (50 din), Ciril Hrgovc, Maribor in ostanek ben. sklada za spomenik Henriku Schreinerju (838,05 din), osn. š. Poljane (130 din), Vito Meula, Maribor (30 din), osn. Otona Župančiča (230 din), krožek upokojenih prosvetnih delavcev v Mariboru (100 din), Franc Tušek, Maribor (20 din), Vsem dosedanjim darovalcem sem se za njihove prispevke iskreno zahvaljujemo, ostale šolske zavode, šolnike, nekdanje Šilihove učence, tovariše prijatelje pa prosimo, da pošljijo svoje prispevke v korist skupščina 518-679-2655 — za Pedagoško društvo v Mariboru s spom. ploščo z reliefom Gustava Šilihu, za kar se že vnaprej tveganje zahvaljujemo!

PEDAGOŠKO DRUŠTVO MARIBOR

Svet šole

Osnovne šole »Velušček Antona-Matevža« Kanal

razpisuje naslednji prosti delovni mesti:

— 2 VZGOJITELJICI ZA VRETEC

za nedoločen čas

Pogoj: vzgojiteljska šola

Nastop dela v mesecu marcu 1971.

I. OSNOVNA ŠOLA DOMŽALE

razpisuje prosto delovni mesti:

— UČITELJICE — ELEMENTARKE

za čas od 5. februarja do 20. junija 1971

— UČITELJA ZA VARNOSTNI ODDELEK

za določen čas — do 20. junija

Prijave sprejemamo do 25. januarja 1971.

Stanovanja ni.

Svet VZGOJNOVARSTVENEGA ZAVODA »JELKA« Ljubljana, Glavarjeva 18 a

razpisuje prosto delovno mesto

— MEDICINSKE SESTRE — pediatrična smer

Pogoj: šola za medicinske sestre z zaključnim izpitom — pediatrična smer in vsaj šestmesečna praksa v bolnišnici

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Kinematografi prikazujejo

BURDUŠ — uspela TV serija o godcu Burdušu naj bi doživela tudi svojo filmsko upodobitev. Ime režiserja Miće Popovića je obetalo več kot pa je film dal. Burduš v filmu — upodobil ga je TV junak Jovan Janjičević — Janačko — je izgubil tisto plastičnost, ki mu jo je dala TV serija. Prav tako pa tudi filmska realizacija zaostaja za vsemi do sedaj posnetimi filmi Miće Popovića. V boju za popularnostjo (njegove filme je občinstvo slabše sprejelo) se je sam sebi izneveril.

—mb

NA SILO OČE — Soja Jovanović se je ponovno lotila ekranizacije del Branislava Nušića. Scenarij je narejen po njegovih komedijah. Film ni posebna mojstrovina. Prijeten je za oko, gladko teče, spomin nanj pa kmalu zbledi.

mb

RIO BRAVO — je eden najlepših westernov nasploh. Na naših ekranih smo ga gledali že pred nekaj leti. Howard Hawks je z igralcem Johnom Waynom in Deanom Martinom ustvaril film, ki ni povsem spoštoval zahtev westerna. Tu ni niti prerij niti indijancev niti pretepov v silobranu. So ljudje in njihovi medsebojni odnosi. Vsi ljubijo svoja življenja in se bojijo zanje. Njihova moralna in etična preizkušnja v konfliktu z nasprotnikom prav zato presega okvire, katerih smo vajeni v drugih westernih. Film priporočamo za ogled in razgovor o filmu že učencem 7. in 8. razreda.

mb

LJUBEZENSKA IGRA — film je banalna zgodba o ljubem s playboyem, o razočaranju in vrnitvi k možu. Prirejena je za tržišče, ki zahteva danes dosti seksa, vendar ima ta film

svojo posebnost. Glavno vlogo igra operna pevačka Anna Moffo. Film je režiral Michele Lupo, ki je s svojim snemalcem in montažerjem dosegel tudi filmsko zanimive učinke. Vendar so ti tako neuglašeni z zgodbo, da delujejo kot nepotreben okras. Človek bi skoraj rekel, da se to estetiziranje nagiba h kiču.

mb

DEVICA IN VOJAK — danski film — je strašansko slaboumna stvaritev. Za okras so si nadeli celo Andersena, poskušali biti pornografski, napeti kot v kriminalki, družbeno kritični ... Pravim: hoteli — niso pa znali. Film je prišel k nam prek nemškega tržišča (sinhroniziran v nemščino). Sprašujem se, če so nam takšni filmi res potrebni.

mb

HUGO IN JOSEPHINE — po povesti, ki je med švedskimi otroci najbolj priljubljena, je švedski režiser Kjell Grede posnel film o Hugu in Josephini ter njunem prijateljstvu s starim možem. Film gradi dogajanje predvsem na invenciji, ki je značilna otrokovemu načinu dojemanja sveta. Tega filma ne bi smeli zamuditi ali pa pokazati zanj tako malo zanimanja, kot se je to zgodilo pri nas. Zato ponovno opozarjamo nanj.

nd

LILIKA — jugoslovanski film. Režiral ga je režiser in igralec Branko Pleša. Film nam kaže socialni problem zaradi slabih domačih razmer vzgojno iztirjenega otroka. Zdi se mi, da je film preveč apriorističen in sladkoben.

nd

DRUŽBE PERICE KVRŽICE — film, posnet po mladinski povesti s prav takim naslovom, ki jo je napisal Matej Lovrak, scenarist in režiser pa je Vladimir Tadej. Pa imamo zopet slab film, narejen po romanu! Zato priporočamo: raje preberite knjigo, kot pa da si ogledate Družbo Perice Kvržice.

nd